כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נשא ■ גיליון חג השבועות ■ ב' סיון ה'תשע"ט ■ 05.06.2019 ■ גליון מס' 534

תפוצה לכל קהילות ישראל

תורה תחילתה חסד וסופה חסד

לאחר השואה האיומה פתח רבי יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' מוסד לילדים יתומים פליטי שואה, שנקרא "בתי אבות", שם דאג לכל מחסורם. באותה תקופה היה משבר כלכלי גדול, ולרב כהנמן לא היה כסף לשלם משכורות. במוסד היו אמנם שלוש ארוחות ביום, אך בישיבה המצב היה קשה, וניסו להסתדר איכשהו. בנו יחידו של הרב מפוניבז', הרב אברהם כהנמן, הגיע מאמריקה וראה את המצב הכלכלי הקשה. הוא ניגש לאביו: "אבא, חייבים להחליט את מה אתה מעדיף, את הישיבה או את המוסד? אם אתה רוצה להשאיר את הישיבה, תסגור את "בתי אבות", אבל אי אפשר להחזיק ביחד את שני המוסדות, בסוף הכל יקרוס, חלילה...". ענה לו הרב כהנמן בחום ליבו: "אברימלה, אברימלה, לאחר השואה האיומה כשכל התורה בפולין, בליטא, בהונגריה, בגליציה, ברומניה עלתה בעשן, חשוב לי מאוד לבנות עוד ישיבה, עוד מקום תורה, אבל מה אעשה? ה"חפץ חיים", שהיה מורי ורבי, והכיר את החלומות שלי והחזון שלי, אמר לי: 'תדע לך, תורה בלי חסד - לא יהיה לה קיום. אתה רוצה לפתוח ישיבה? תקדים ותפתח מוסד של חסד'. בלי חסד לא יהיה קיום לתורה. חז"ל לימדו אותנו. תורה - תחילתה חסד וסופה חסד. אני מוכרח להקים עוד ועוד ישיבות, אך אם אסגור את "בתי אבות" - אסגור גם את זכות הקיום של ישיבת פוניבז'. אני מוכרח להמשיך ולהחזיק את ה"בתי אבות"...

בשנת תש"ח, שלוש שנים לאחר שהסתיימה השואה, הגיע למוסד ילד בן עשר, פליט שואה, שאיבד את הוריו במחנה אושוויץ. דודה זקנה הצליחה לשמור עליו והביאה אותו ל"בתי אבות" של ישיבת פוניבז'. גברת מונק, אם הבית של המוסד, קיבלה את הילד באהבה ובחמלה. הילד היה מופנם וסגור. אם הבית הביאה לו, כמו לכל ילד חדש, סט מצעים, סדין, ציפה, ציפית ופיג'מה חדשה. הילד אכל את ארוחתו בשקט, והחביא בכיסו פרוסות לחם. הוא חי עדיין תחת אימי המחנות, רוצה להיות בטוח שכשיקום יהיה לו לחם לאכול. אח"כ הלך לישון עם הבגדים, עם הנעליים, בלי להתרחץ. גב' מונק רואה הכל ולא אומרת כלום. למחרת, היא פונה אליו ברכות: "מוטי, בא תתרחץ, הכנתי לך גם פיג'מה חדשה", אך הילד מסרב. הוא הולך לישון בבגדים מלוכלכים ונעליים מלאות בוץ, ואין עם מי לדבר... עובר יום ועוד יום, היא מנסה לשדל אותו בחום: "אתן לך שוקולד!" אך הילד מסרב בעקשנות. הרב גרנדביץ ז"ל. ניסה ללטף את הילד ולדבר איתו, אך הילד בשלו - לא מוכן להתפשט, לא מוכן להתרחץ, והולך לישון עם הנעליים והבגדים המלוכלכים. הגברת מונק רואה שאין לה ברירה והיא קוראת לרב מפוניבז'. שהיה "אבא" של ילדי המוסד, הוא היה מנשק ומחבק אותם, ובכל יום שישי היה מחלק להם כסף שיקנו ממתק לכבוד שבת בקיוסק הסמוך. הוא ניגש לילד החדש: "מוטל'ה המתוק, למה אתה לא מתרחץ?" הילד שותק ולא עונה. אומר הרב לגב' מונק: "אי אפשר להישאר במצב כזה, נלך לחזון איש!" משלחת שלמה מגיעה לביתו של החזון איש, שגר בסמוך לפנימייה: הגב' מונק, הרב מפוניבז', הרב גרנדביץ והילד הקטן. דובר המשלחת היה הרב מפוניבז': "כבוד הרב", הוא פונה למרן החזון איש, "יש לנו ילד חדש, מוטי המתוק, מאז שהגיע אלינו לפני ארבעה ימים הוא לא רוצה להתרחץ, ללבוש פיג'מה, הוא ישן עם הבגדים, וחם פה כל כך". החזו"א מנסה את מזלו, ושואל בחיוך: "מרדכל'ה, למה אתה לא רוצה להתרחץ?" ולפתע, כאילו נפלו חומות ההגנה של הילד, הוא מתפרץ ועונה בזעם: "אני לא רוצה להתפשט! כל פעם שהתפשטתי, לקחו לי את הבגדים, והשאירו אותי עם הפיג'מה המפוספסת. בברגן בעלזן, באושוויץ תמיד גנבו לי את הבגדים. אם אין לי הורים שישמרו לי על הבגדים - אני לא אתפשט!". הנוכחים שתקו בתדהמה. קשה היה להם לראות באיזה חוסר אמון נתון הילד האומלל, שלא מהין לשים מבטחו באיש. הרב מפוניבז' יצא החוצה ופרץ בבכי. אמר החזו"א לילד: "אל תדאג, הגב' מונק תשמור לך על הבגדים". "אני לא מאמין לה", עונה הילד במרירות. "הרב גרנדביץ ישמור לך על הבגדים". "אני לא מאמין לו". "אז אולי הרב מפוניבז' ישמור לך על הבגדים?".

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ותלמוד תורה כנגד כולם
אנו אומרים בכל בוקר בתפילה: "אלו דברים שאין להם שיעור וכו' והלווית המת וכו' ותלמוד תורה...
המשך בעמ' 2

על הקדמת נעשה לנשמע
על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב: 'כתפוח בעצי היער כן דודי בין...
המשך בעמ' 3

שוויית קיץ
שאלת ברכת שהחיינו על רגל תותבת, תשובתו של הרב אביחי קצין שליט"א...
המשך בעמ' 4

בגדר לימוד התורה בשנים מקרא ואחד תרגום
הסתפקתי, בשנים מקרא ואחד תרגום, שכתוב בשו"ע (או"ח סימן רפ"ה סעיף ב') שיראה...
המשך בעמ' 6

יום הששי
מעמד הר סיני הינו מאורע המקושר עם תחילת הבריאה- 'מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה...
המשך בעמ' 7

סיפור לשבת

"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"
היה זה בבורו פארק, ניו יורק, שבארה"ב, בחורף תשל"ז. בבית - המדרש של הרבי הקדוש...
המשך בעמ' 9

שביבים

■ מהלכות חג השבועות
■ כמו ספר תורה חי
■ דרך ארץ שקדמה לתורה
■ "יום המיוחס"
■ נפלו אל הארץ מפחד
המשך בעמ' 13

"אני לא מאמין לו". ניסה החזו"א את הנשק האחרון: "מוטי, אתה יודע מה? אני אשמור לך על הבגדים". הוא מסתכל על החזו"א, במבט חשדן: "הרב, אתה תשמור לי על הבגדים?" "כן! בחיים לא שיקרתי! אני אשמור לך על הבגדים!" "אם הרב ישמור לי... אני מוכן!". תוך עשר דקות שבה הגברת מונק לביתו של גדול הדור עם הפיג'מה. הילד נכנס לחדר, התלבש בפיג'מה, וכל הארבעה: הגב' מונק, הרב גרדנביץ, הרב מפוניבז' והחזו"א עומדים ומחכים. תוך כמה דקות יצא הילד עם הבגדים בידיים ופנה לחזון איש: "רב'ה, תשמור לי, פה הציצית, פה הגרביים, פה הכותנות, פה החולצה...". "ודאי, אני שומר לך, אתה יכול ללכת", מאשר החזון איש. והילד הולך עם הגב' מונק לפנימייה להתקלח. כשיוצאים השניים, מביט החזון איש בפוניבז'ער רב ושניהם פורצים בבכי. "לאמיר זיין די טאטע און די מאמע פון דער מרדכל'ה" (הבה נהיה האבא והאמא של מרדכל'ה). החזו"א הוריד את החליפה, הפשיל שרוולים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבז' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים. הבגדים שחורים משחור. מים עכורים ממלאים את הקערה. הרב גרנדביץ, האברך הצעיר, מנסה למנוע מהרבנים הזקנים להתעסק בעבודה כה בזויה, אך הרבנים מתעקשים: "מה פתאום?! זו המצוה שלנו!!" כשהיו המים כבר שחורים לחלוטין, שפך הרב גרדנביץ את המים והביא מים חדשים. הרב מפוניבז' משפשף עם "סינטבון", החזו"א משפשף גם הוא את הצווארון, והדמעות של שניהם זולגות לתוך המים. כשסיימו לכבס את החולצה, לשביעות רצונו של ה"חזון איש", תלו אותה לייבוש. הם ממשיכים עם הציצית, שגם היתה שחורה כזפת, כבר עברו 25 דקות, ופתאום מגיע הילד כשהוא רחוץ ומריח, לבוש בפיג'מה נקיה. שואל הילד: "איפה הבגדים?" והחזו"א עונה לו בנחת: "הנה מרדכל'ה, הנה החולצה, הציצית והמכנסיים, אנחנו מכבסים אותם כעת, אני שומר לך על הבגדים, הלילה תישן אצלי" החזו"א סגר את הגמרא והשקיע כמעט שעה למען ילד קטן בודד ויתום. היום, הילד הזה הוא אברך בכולל 'חזון איש', יש לו 11 ילדים וב"ה מחתן נכדים. וכל הדור המבורך הזה נולד בזכות מוסד החסד שהקים הרב מפוניבז'. לתורה אין קיום בלי חסד. יהודי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע קודם במידות טובות, כי תורה - תחילתה חסד וסופה חסד.

ותלמוד תורה כנגד כולם

אנו אומרים בכל בוקר בתפילה: "אלו דברים שאין להם שיעור וכו' והלווית המת וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם". הדברים יומחשו בסיפור הבא: בכל שנה, בערב ראש השנה, נהגה הרבנית צ. אמון לפקוד את קבר אמה, בבית הקברות שנמצא במרחק מה מעיר מגוריה לייקווד בארה"ב. שבועיים לפני ראש השנה היא נסעה עם בעלה לברוקלין. בדרכם חזרה לביתם, נזכר הבעל הרב ה. אמון ביום הזיכרון של חמותו ואמר לרעייתו "אנחנו קרובים מאד לבית הקברות, הרי בשנה זו ממילא לא תוכלי לעלות ביום עצמו, הבה נעלה לקבר עכשיו". "רעיון מעולה" אמרה הרבנית. הם סטו קמעה מהדרך, נכנסו עם רכבם לבית הקברות ואף הגיעו עמו עד לשורת הקבר. הם התפללו לעילוי נשמת השוויגער. הרבנית האריכה בתפילה. לפתע מבחין הרב ברכב קבורה מפואר מלווה במספר מכוניות, שנכנס לבית הקברות ועצר במרחק מספר שורות לידם. רכב הקבורה לא היה של חברה קדישא ידועה, היה זה רכב שהתאים יותר לקבורה נוצרית. עוד הוא תוהה והנה ניגש אליו אדם מתוך קבוצת הבאים וביקשו להשלים מניין.

הרב אמון התקרב וראה שני מבוגרים ומספר צעירים, שכל חזותם העידה שהם רחוקים מאד מחיי תורה ומצוות. הם היו תשעה והוא העשירי. הוא סייע להוריד את הארון לקבר, אמר תפילת קל מלא רחמים, הבנים אמרו קדיש, ומיד לאחר מכן פנו המלווים לדרכם. "היי", צועק הרב לעברם, "שכחתם משהו". "מה?" קראו לו מהרכב, "שכחתם לכסות את הקבר". "סיכמנו עם בעל טרקטור שיגיע ויכסה", פלטו, ובכך שעטו ברכבם אל שער היציאה מבית הקברות. זה יוצא וזה בא, אכן מגיע היספאני [ערל] מקומי עם טרקטור ומבקש להתחיל במלאכה. הרב אמון פונה אליו ומציע שהוא יחליף אותו. "לא, בשום אופן, לא אתן לך פרוטה", אומר הטרקטוריסט. "לא, ללא כסף", אומר הרב, "אני אף אשלם לך על ההמתנה, תעמוד בצד, תן לי לכסות, רק בסוף תיישר קצת עם הכף". 100 דולר שכנעו אותו. הרב אמון נזכר בסוגיית "מת מצווה" ועמל זמן לא מועט עד אשר כיסה את הקבר בשלמות. הוא החזיר את השלט עם שמו של המנוח "שמואל [סמואל] כהן", וחזר עם רעייתו לביתם. בדרך הרהר הרב: הרי לא התכוונו כלל להיות היום במקום. בהבזק של רגע בא לנו הרעיון. והנה, אני בדיוק העשירי המשלים מניין, ועוד זוכה לקבור יהודי. אין מקרה בעולם, יש דברים בגו. הוא החליט לחקור מהי זכותו של מר כהן זה. לחפש סמואל כהן בניו יורק קשה יותר מאשר מחט בשחת, אבל בוודאי אין הרבה סמואל כהן שנפטרו עתה. ואכן, מחקר קצר העלה בוודאות במי מדובר.

יהודי מיליונר שהיה רחוק מאד מיהדות. הוא פקד את בית הכנסת רק ביום הכיפורים ולפעמים גם בראש השנה. אחד המתוחקרים זרק לו שכהן הרים מבנה לישיבת "נר ישראל" בבולטימור. "נר ישראל" זו הישיבה שבה למד אמון בצעירותו. הוא מרים טלפון לרב נויברגר שהיה מנהל בפועל של הישיבה ואף שימש כפטרון של הרב אמון בנערותו. הרב התפלא על הטלפון אך שמח לשמוע את קולו של בוגר הישיבה. שואל הרב אמון "אתה מכיר אחד בשם סמואל כהן". "כן", עונה הרב נויברגר, "מה לך ולו". ואז סיפר אמון את כל סיפור הקבורה. הרב נויברגר החל לרעוד ולבכות בטלפון, ודקות ארוכות עברו עד אשר נרגע. "מה עובר עליך" שאל אמון, "פעם ראשונה שאתה שומע על אדם שנפטר? מה קרה לך"? ואז סיפר נויברגר את הסיפור הבא: אתה נרשמת בנערותך לישיבה, אך כחודש לפני תחילת הזמן הודיע לנו אביך שהוא פוטר מעבודתו ולא יוכל לשלוח אותך לישיבה. שכר הלימוד גבוה ואפילו כסף להוצאות הנסיעה אין בידו. החלטתי אומר הרב נויברגר לנסות ולחפש אדם שיוכל לממן את שכר הלימוד של הנער אמון. באותו זמן היינו במשא ומתן עם תורם נכבד, שביקשנו לשכנעו לתרום

בניין לישיבה ולהנציח בו את זכר הוריו. שקלתי אם לצלצל אליו בעניין פעוט זה, שעלול לסכל את התרומה הגדולה. אבל עתידו של אמון עמד לנגד עיני. צלצלתי ואמרתי לו, "מה שאני עושה עכשיו יכול שיפעל לרעתי, אבל מונח כרגע על כף מאזנים עתידו של ילד יהודי שאביו פוטר מהעבודה, אם הוא לא ילמד, העם שלנו יאבד יהודי". וביקשתי שיממן את שכר הלימוד של הנער אמון. ואז ענה כהן: "כבר חודש אני מתלבט מאד בקשר לתרומה הגדולה, משכנעים אותי לתרום את הכסף להקמת בניין באוניברסיטה. אבל עכשיו שאני רואה את דאגת הישיבה לילד שאינו מוכר לכם כלל, ורק גורל עתידו הוא זה שמונח לנגד עיניכם, ואתה מוכן לסכן בכך את תרומתי לבניין. אני מודיע לך "החלטתי", אתם תקבלו גם את הבניין וגם את שכר הלימוד של אמון בכל שנות לימודיו בישיבה". וכך הווה. עתה הגיע תורו של הרב אמון להזיל דמעה ולהתרגש. הקב"ה גלגל דווקא אותי למקום, כדי שאני יטפל בקבורתו של האיש, בגלל זכותו הגדולה כלפי.

[מתוך הספר "ניסים מספרים על עצמם"]

על הקדמת נעשה לנשמע

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב: 'כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים' - למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך: מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע." מהו הדמיון של הפרי הקודם לעליו להקדמת נעשה לנשמע, מסביר זאת הראי"ה: בקבלת התורה, בתחילה כתוב: "ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' נעשה". (שמות כד ג) ואילו אחרי זה כתוב: "ויכתוב משה את כל דברי ה'.." (שם, ד) "וייקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שם ז). ויש להתבונן על הסדר של התורה, למה הוצרך משה לספר להם תחילה את הדברים בעל פה, ואח"כ לשוב לקרוא להם את הדברים מן הכתב? ועוד יש להבין מדוע על הדברים שנמסרו להם בע"פ כתוב בתורה: "ויען כל העם קול אחד", ואילו על הדברים שבכתב לא נאמר קול אחד אלא "ויאמרו כל אשר דבר ה'". ומדוע על הדברים שבע"פ אמרו רק "נעשה" ואילו על הדברים שבכתב אמרו: "נעשה ונשמע".?

וההסבר הוא שעל הקבלה שאנו מקבלים את הדברים מפי חכמי התורה ואנו מקיימים את דבריהם, אעפ"י שלא נשמע ונבין את הדברים מעצמנו, מתאים הביטוי 'נעשה', שאין לנו את העונג הטבעי של השגת המושכל, ולמרות זאת אנו נכונים לעשות ולקיים. ואילו הביטוי 'נשמע', פירושו להבין משכלנו את המושג. והנה מדרך הטבע מה שהאדם מבין מעצמו הוא חביב עליו יותר, אבל קדושתו של עם ישראל היא גדולה מאד, ובקבלת התורה הם הכירו שעיקר הכל הוא לעשות ולקיים את חוקי תורת ה' כפי האמת המכוונת בתורה על פי אמיתתה של תורה, שאי אפשר להשיגה אלא רק אם אנו נסמוך על דברי חכמים. ועל כן העיקר של תורה שבכתב אינה מה שנשכיל לפי הבנת שכלנו, אלא דווקא במה שהיא מכשירה את הנפש לקבל את האור הגדול של התורה שבעל פה, כדי שנדע איך להתנהג על פיה למעשה, כי "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד" (אבות פ"ב מ"ה)

אם כן עיקר התורה, שממנה נדע את המעשה אשר נעשה, הוא תורה שבעל פה, והיא הפרי של התורה. והפרי מקבל את המתיקות שלו מקרני השמש ככתוב: "ממגד תבואות שמש". משא"כ תורה שבכתב, שאותה יכול ללמוד העם כולו, אעפ"י שאינם יודעים את עומקה ואינם יכולים להתנהג על פיה למעשה, היא דומה לעלים שאינם תכלית לעצמם אלא מכשירים את הפרי לקבל את השפעת אור השמש שלא יהיה יותר מכוחו, כך גם הלימודים של תורה שבכתב הם המכשירים את הנפש לקבל את הארת תורה שבע"פ ולקיימה בכל לב. ובמה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע הם הראו בכך את אהבתם לה' יתברך, שגם בשעה שמשה ערך בפניהם את התורה שבכתב, שעניינה הוא הלימוד והידיעה שאי אפשר להשתמש מהם למעשה, הם הקדימו את הנעשה לנשמע, והודו בכך שהעיקר הוא ידיעת התורה שבלב החכמים היודעים להורות אותה למעשה. ולכן הסכימו ישראל שתחילה "נעשה" את הדברים על פי הוראת אחרים, ורק אח"כ "נשמע" להבין את התורה כפי שכלנו. ובאמירה זו של הקדמת נעשה לנשמע הונח יסוד קיים לדורות, שאע"פ שמוטלת החובה על כל אחד מישראל ללמוד את התורה כפי הבנתו, מכל מקום צריך לדעת שעיקר התורה היא התכלית המעשית המסורה לנו רק מהחכמים הגדולים.

והנה באילן-התפוח תחילת הנץ של הפרי קודם לעליו, מפני שהוא צריך בתחילת פריחתו את מלוא חום ואור השמש ללא חציצה. ורק אח"כ כשכבר פעלה עליו השמש את פעולתה, צריך הוא לעלים שיתאימו את החום והאור ליכולת הקבלה שלו. וכך גם נהג משה רבינו, בתחילה סיפר לישראל את דבר ה' בעל־פה, כדי שתחילת הקבלה תהיה תורה־שבעל־פה, שהיא נמסרת על פי החכמים העוסקים בתורה תמיד, שהם כאור השמש המאיר ומוציא פרי חמד. ומפני החשש שאם ההמון הרחב יהיה מחוסר כל ידיעה מתורת ה' הוא יבעט בעול תורה שבע"פ, על כן למחרת שב משה וסידר לפני כל העם תורה־שבכתב, כדי שיוכלו לקבל לדורות את אור תורה שבע"פ. וזהו שכתוב: "כתפוח בעצי היער", שמתחילה מקבל אור השמש ללא חציצה להתחלת פריחתו, ואח"כ מתכסה בעלים, שיהיה אור השמש לפי כוחו, ועל כן כתוב בהמשך: "בצלו חמדתי וישבתי", שתורה שבכתב הכוללת את חלקי התורה שביד כל העם להבינם, היא כעין פעולת הצל על האילן, הפועל שלבסוף: "פריו מתוק לחכי", שעי"ז ינהגו הציבור כולו למעשה אחר הוראת גדולי החכמים אעפ"י שאינם מבינים את עומק דבריהם.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

"שהחיינו" על רגל תותבת

לפני כמה שבועות השו"ת עסק בשאלת ברכת שהחיינו על רגל תותבת, והנה זכיתי לקבל תשובתו של הרב אביחי קצין שליט"א רב קהילות 'משכן מיכאל' ו'עלומים' ברעננה, אשר לצערנו הוא בעל ניסיון בשאלה זו, לאחר שנפצע ברגלו מפגיעת פגז במהלך מלחמת לבנון הראשונה, ולהלן תשובתו. (בירור הלכתי מיוחד לרגל הרגל / ש.ש.)

כבוד ידידי הרב שבתי יגל שליט"א
בעל מחבר ספר "בסוד שיח" / שלום וברכה!

הנה ביקשתני לשמוע חוות דעתי העניה בנושא ברכת שהחיינו על רגל תותבת.

הנה מה שעולה לעניות דעתי. ותוך כדי התשובה הרחבתי מעט בגדרי ברכת שהחיינו.

המשנה במסכת ברכות (דף נד עמוד א) לימדה אותנו: "בנה בית חדש, וקנה **כלים חדשים**, אומר: ברוך **שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה**". על אף שהמשנה השתמשה בלשון "קנה כלים חדשים" נפסק להלכה, שלאו דוקא כלים חדשים: ולאו דוקא חדשים **דהוא הדין לישנים, אם הם חדשים לו, שלא היו אלו שלו מעולם**, (שולחן ערוך אורח חיים סימן רכג, סעיף ג'). דהיינו גם כלים משומשים, אשר חדשים לקונה, מברך עליהם שהחיינו. בנוסף, גם הלשון "קנה" אינו בדווקא. וגם אם קיבל במתנה יברך שהחיינו.

אמנם השולחן ערוך (סימן רכג סעיף ה') כתב שיברך "הטוב והמטיב". והסיבה היא: אם נתנו לו במתנה מברך: הטוב והמטיב, **שהיא טובה לו ולנותן**. והסביר את הדברים המשנה ברורה (ס"ק כא): "שאם **המקבל עני** הוא טובה לנותן **שזיכהו הש"י לעשות צדקה** ואם **המקבל עשיר שמח הנותן שמקבל ממנו** והוי טובה גם לנותן". אולם, למעשה: "ולמעשה נראה **דטוב יותר לנהוג בזה לברך ברכת שהחיינו** ולא ברכת הטוב כאשר ביררנו בביאור הלכה". ברם, הסתייגות אחת מצאנו לגבי כלים חדשים (שם, סעיף ו'): על **דבר שאינו חשוב כל כך** והוא הדין שאר כלים **שאין חשובים (ואין דרך לשמוח בהם** - משנה ברורה), כגון חלוק, או מנעלים ואנפלאות, **אין לברך עליהם**; הנה בשונה מברכת שהחיינו על הפירות, שם לא מצאנו את התנאי של שמחה, ומברך שהחיינו על כל פרי, אף אם הדבר אינו משמח אותו במיוחד. לגבי כלים אנו מוצאים תנאי של שמחה[א]. אך יש להעיר שגם לגבי פירות אנו מוצאים את השיקול של שמחה. כך כתב השלחן ערוך (רכה,ג) לגבי השאלה אימתי מברכים שהחיינו על הפרי: הרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה, מברך: שהחיינו, ואפילו רואהו ביד חבירו או על האילן, **ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה**. הגה: ומי שבירך בשעת ראייה, לא הפסיד. את הסיבה לכך שהמנהג שלא לברך עד שעת אכילה, הסביר המשנה ברורה (ס"ק יא): דמי **שאין לבו שמח בראייתו רק באכילתו** לכולי עלמא מברך רק באכילתו ולכך נהגו תמיד בזה משום לא פלוג. הרי שגם לגבי פרי יסוד הברכה הוא השמחה ולכן מכיוון שיש אנשים ששמחים בזמן האכילה (דבר שמובן ומסתבר מאד לגבי בני אדם רבים. שכן השמחה הגדולה יותר היא באכילה ולא בראיה), לכן תקנו לכולם לברכך בראיה. ובכל מקרה הכריע הרמ"א שאם ברך בזמן הראיה לא הפסיד. הנה לגבי כלים מצאנו שני קריטריונים: האחד חשיבות והשני שמח בהם. בין שתי ההגדרות הללו יש הבדל. חשיבות נקבעת לפי רוב בני אדם ואלו שמחה היא דבר סוביקטיבי. מהו אם כן השיקול הקובע? נחלקו בזה המחבר והרמ"א. המחבר פסק (רכג,ו): על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק, או מנעלים ואנפלאות (פי' מנעלים קטנים שחופין רוב הרגל), אין לברך עליהם; **ואם הוא עני ושמח בהם, יברך**. הרי שלפי המחבר, יש שני גדרים. מברכים על דבר שיש לו חשיבות אצל רוב בני אדם. על דבר כזה יברכו כולם שהחיינו. דבר שאינו חשוב, אולם הקונה אותו הוא אדם עני, שלו יש שמחה בקנייתו הוא יברך שהחיינו. לעומתו עשיר לא יברך על מנעל או בגד שכזה. לעומתו הרמ"א כתב: הגה: ויש אומרים **דאפילו עני אינו מברך** על חלוק ומנעלים וכדומה, **וכן נוהגין**. בהסבר הדבר כתב המשנה ברורה (ס"ק כג): סבירא ליה דדוקא בגד צמר וכדומה דבר **שיש בהם חשיבות קצת** דמי **לדבר הבא מזמן לזמן** דסתם בני אדם מתחדשים להם **לפרקים מועטים ושייך על זה שהחיינו** מה שאין כן אלו שרגילים **תמיד להתחדש לסתם ב"א** ואין שייך ע"ז לברך שהחיינו לזמן הזה: כלומר, לפי זה יש לומר שלצורך ברכת שהחיינו יש קריטריון של זמן. דבר איכותי שמחזיק זמן מה, כשהוא מתחדש שייך לברך שהחיינו. אולם דבר שאיכותו אינה טובה וממילא מחליפים אותו באופן תדיר, לא שייך לברך שהחיינו[ב].

למעשה מביא המשנה ברורה מחלוקת אחרונים: עיין במגן אברהם וביאור הגר"א שהרדב"ז מכריע **לענין לברך**. ועיין בפרי מגדים ובדרך החיים שפסקו דלמעשה יש לנהוג **דאפילו עני לא יברך** על כלים שאינם חשובים כאלו. ויש עוד לעיין מהו גדר "יש לו שמחה". כך כתב בשו"ת משנה הלכות (חלק יא סימן קעח): לפענ"ד הנה באמת כי כבר כתבתי בזה כי **אין לאדם לזרוק ברכות מפיו** ואשרי אדם שמח תמיד ועבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה. אבל אם **מי שהוא חסר לו שרוך בנעלו ויביאו לו שרוך ישמח בו או מי שהוא רעב ומביאים לו יונה מטוגנת ישמח בה?**, והשיכור ביין שרף שלו וכיוצא בו כלם יברכו שהחיינו על כל שמחה זה כחוכא וטלולא ולא תקנו ברכות אלא **שיש בזה שמחה לרוב העולם או לרוב עניים או כיוצא בזה, אבל מה לנו לדעת השוטים?**. מצד שני, מצאנו שהגאון הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל פסק לברך אפילו על פיג'מה (שו"ת אור לציון חלק ב פרק מו - הלכות ברכות: ס. קנה בגדי לילה (פיג'מה), אם שמח בהם, מברך עליהם ברכת שהחיינו. והגר"מ פיינשטיין זצ"ל כתב לברך שהחיינו על טלית קטן אם שמח בה: ומסתימת לשון השולחן ערוך משמע **שאף בטלית קטן מברך שהחיינו** אבל לעניות דעתי נראה דכיון שהוא **מטעם קנה כלים חדשים שצריך שיהיה חשוב** כדאיתא

בסימן רכ"ג סעיף ו' יש חלוק **דעל טלית גדול מברכין כולי עלמא דהוא ודאי בגד חשוב, ובטלית קטן רק למי שחשוב לו יברך שהחיינו** אבל לסתם בנ"א אין זה בגד חשוב כל כך, ואף שבשביל המצוה חשוב לו לא מסתבר לברך כיון שעצם הבגד אינו חשוב לו. ויהיה אסור לקנות טלית גדול אף מי"ז בתמוז מצד ברכת שהחיינו וכן טלית קטן למי שהוא חשוב לו. אמנם יש להעיר שהתוספות במסכת סוכה (דף מו עמוד א) כתבו: ודאמרינן בהרואה (ברכות דף נד.) דמברך על כלים חדשים **כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה** דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:) **דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן** הרי שלרב שרירא דין זה של ברכה על כלים חדשים שנוי במחלוקת הסוגיות. ועל פי הסוגיה במסכת עירובין (שנראה שכך הכריע) יש לברך רק על דבר הבא מזמן לזמן. הבית יוסף (סימן רכג) הביא את דברי רב שרירא, אך כתב: כתבו התוספות בפרק לולב וערבה (מו. ד"ה העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו) **ודאמרינן בהרואה דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן** וקשה מפדיון הבן עכ"ל וכן כתב סמ"ג (עשין כז קיד.) ואני שמעתי שכתב רב שרירא גאון שאין מברכין עליהם שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן וכתב שכן מוכח בפרק בכל מערבין (שם) וכן כתב רש"י בשם רב שרירא עכ"ל.

ובתרומת הדשן סימן ל"ו כתב **דלא סבירא לן כלל בהא כרב שרירא דהא כל המחברים מייתי ההיא דפרק הרואה לפסק הלכה עכ"ל ודברים נכונים הם שלא לחוש לדברי רב שרירא** במקום **הרי"ף (מד.) והרמב"ם (פ"י ה"א) והרא"ש** (סי' טז) ושאר פוסקים שסתמו דבריהם כההיא דפרק הרואה. לכן בשלחן ערוך לא הזכיר את התנאי של בא מזגן לזמן, אלא כל שהוא חשוב או ששמח עליו יש לברך. אך יש להעיר שמצינו מן האחרונים שחששו לדעה זו וכתבו שלא לברך על כלים חדשים ,אלא על בגדים בלבד:וכך כתב המגן אברהם (סימן רכג ס"ק ה): **לא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דסומכין על מה שכתבו התוספות** בפרק ד' דסוכה בשם רב שרירא גאון דאין מברכין כיון **שאינו בא מזמן לזמן** ע"ש ד' מ"ו ומ"מ אין להקל. וכך כתב ב"כף החיים" סימן רכג סק"כ. והוסיף: **ונראה דגם בתכשיטי כסף וזהב או בכלי תשמישי הבית דנוהגין להקל**, מכל מקום אם אפשר יש לפוטרם בדבר אחר או לברך בלא שם ומלכות.

כך כתב גם בשלחן ערוך הרב (סדר ברכת הנהנין פרק יב סעיף ה): **על שאר כלי תשמישי אדם אפילו כלי כסף וזהב אין נוהגין לברך** כלל לא בקניתם ולא בתשמישם וכן עיקר, וכן כתב בקצות השלחן (קצות השלחן סד,ג) לגרא"ח נאה זצ"ל: ... **ועל שאר כלי תשמישי אדם** אפילו כלי כסף וזהב **אין נוהגים לברך כלל**. וכן הובא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה): על בגדים חשובים נוהגים גם בזמננו לברך שהחיינו. אבל על **תכשיטים וכן על נעלים של עור אפילו הן חשובות אין מברכים**. וכן כתב הראשון לציון, הגר"י יוסף ב"יילקוט יוסף חי"ד סימן רכג,ג: הקונה מכונית חדשה והוא שמח בה, וכן הקונה תכשיטי זהב לאשתו או טייפ ושאר כלים שהוא שמח בהם, אף שמעיקר הדין היה ראוי לברך על זו "שהחיינו" **כבר נהגו בכל אלה לברך שהחיינו על בגד חדש ולפטור הכלים שקנה**.

ואודה שלא זכיתי להבין דברי גדולים אלו. דהנה לגבי נעלים ואנפלאות כתב רב שרירא גאון דאין מברכים כיוון שאינו בא מזמן לזמן. והכוונה היא שבגלל שמדובר באיכות ירודה אינם עומדים לזמן מרובה וממילא אין שמחה בהחלפתם. אבל מדוע שלא יברכו בתכשיטים. האם כאן באנו לגדר חדש של לא באים מזמן לזמן, מכיוון שאין מחליפים אותם (ובזה הסוגיה בעירובין חולקת עלהסוגיה בברכות שיש לברך על בית חדש, העומד לזמן מרובה). דאטו אדם הקונה יהלום שערכו רב אינו שמח בגלל שישאר אצלו ולא יחליפנו?! (ובפרט, כרי שכתב בעל תרומת הדשן שגדולי הראשונים חלקו על רב שרירא). וצ"ע.

ואמנם מצאנו באחרונים מי שחולק על חילוק זה בין כלי לבגד. כך כתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן פ): **ומכונית חדשה** אם הוא לתענוג פשוט שאסור גם מי"ז בתמוז **דהא צריך לברך שהחיינו**, ואם הוא באופן **שמברכין הטוב והמטיב** כגון **שיש לו אשה ובנים** דגם הם נהנים מזה אסור מר"ח וכן כתב על רהיטים בעל ה"ציץ אליעזר" (יב,יט) על דבר הקונים **רהיטים חדשים** בהקפה לשלם בתשלומים ממושכים... בפשיטות נראה **שבודאי צריך לברך עליהן** הברכה הראויה הכתובה בשו"ע בסימן רכ"ג והכריע לברך אף אם קנה בתשלומים. וכן בשו"ת באר משה (ה,סח): נשאלתי אם מחוייב אדם לברך ברכת שהחיינו כשקונה לעצמו **מכונית, מזגן, מכונת כביסה, מייבש, מדיח כלים וכיוצ"ב...** השבתי, **בודאי מחוייב לברך שהחיינו** כשהוא יחיד לעצמו. ואם יש לו אשה ובנים מברך הטוב והמטיב. ולכן כתב בעל פסקי תשובות: ומסקנת ההלכה והמנהג: לענין **כלים ביתיים וכדו' אין נוהגים לברך הטוב והמטיב או שהחיינו**, ואף כלים יקרים וחשובים ביותר וכגון מכונית חדשה, מזגן ושאר מכשירי חשמל חשובים ויקרים, ארונות ושאר רהיטים, תכשיטי כסף וזהב וכדו', **אך הסומך לברך הטוב והמטיב (לכלים שכל בני הבית נהנים מהם) או שהחיינו לא הפסיד**, והיינו על כלים היקרים הנזכרים וכשיש לו שמחת הלב, והמובחר שיכוין בברכת המזון בברכת הטוב והמטיב, או יברך שהחיינו על פרי חדש. ועל בגדים חדשים, והיינו בגדים החשובים, וכגון מעיל, חליפה, כובע יקר ומהודר של ימות החול או של שבת או טלית של מצוה, נוהגים רבים לברך שהחיינו, אבל גם זה מצינו מנהגים שאין מברכין כלל שהחיינו על בגדים חדשים, אך נכון מאד שיקפידו לברך על פרי חדש או להלבישו לכבוד יום טוב שממילא מברכין שהחיינו בקידוש ולכוין לפטור הבגד.ועל בגדים הפשוטים כחלוקי בית, חלאט, חולצות וסוודרים ומכנסיים וכדו' לדברי הכל אין לברך שהחיינו, ואפילו הוא עני ושמח בהם.

נמצינו למדים שעל מנת לברך שהחיינו יש צורך בתנאים הבאים: א.מדובר בכלי חשוב. ב.האדם שמח בקנייתו ג.נחלקו האחרונים אם מברכים על כלי שאינו בגד. (והסברה שאינו בא מזמן לזמן).

והנה לעניין שאלתנו, לגבי אדם המקבל רגל תותבת. במבחן החשיבות, אין ספק שמדובר בדבר חשוב. שוויו עשוי להגיע (בבירור שעשיתי) עד 20,000₪! מבחינת השמחה, אין ספק שהמקבל רגל תותבת המאפשרת לו ללכת, שמח שמחה עצומה על שהוא מסוגל ללכת ולתפקד כאחד האדם. ושמא יטען הטוען שברכת שהחיינו היא על עצם רכישת הדבר והבעלות עליו ולא שמחת השימוש. כמו שכתב הגר"מ פיינשטיין לענין טלית קטן: ובטלית קטן רק למי שחשוב לו יברך שהחיינו אבל לסתם בני אדם אין זה בגד חשוב כל כך, **ואף שבשביל המצוה חשוב לו לא**

מסתבר לברך כיון שעצם הבגד אינו חשוב לו[ג]. על טלית קטן יש לברך שהחיינו, רק אם הוא חשוב לו. ואם לא חשוב לו, לא יברך, למרות שחשוב לו קיום מצוות ציצית. צריך שיהיה לו חשיבות מהבגד.

נראה פשוט לחלק. שבגד עניינו מלבוש. ואם אין חשוב לו הבגד כמלבוש אין זה כלי חשוב. לעומת זאת רגל תותבת, נעשית בשביל ללכת בה ולכן שפיר חשיב שמח ונותן חשיבות לדבר עצמו כמו נעליים חשובות או מכונית או כל חפץ אחר. והנה יש מקום לדון על ברכת שהחיינו על רגל תותבת מצד סברה אחרת. והיא כיצד ניתן לומר שאדם שמח על לבישת רגל תותבת, הלא המצב צער הוא לו והיה מעדיף שלא להיות במצב זה. ולכאורה יש להביא הוכחה לסברה זו מדברי התוספות (מסכת סוכה מו.): יש לדקדק... **אפדיון הבן מברך שהחיינו** כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא:) ואילו **אמילה לא מברך** מדלא חשיב בפ' התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלז:) בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) ואילו אקריאת הלל לא מברך **ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו**. מצינו דברי תוס' (וכן סברו ראשונים נוספים) שכיוון שמילה היא מצווה של צער אין מברכים שהחיינו. אולם, כבר דחה סברה זו בעל שו"ת באר משה[ד] כשנשאל האם יש לברך שהחיינו על שיניים תותבות. והשיב: יש לברך, כי שמחה היא לו, כי בלעדו קשה לו האכילה, ומה שמצטער על איבוד שיניו הוא עניין אחר. והוכחה לדבר הביא מדברי הגמרא בברכות נט: שאם מת אביו וירש אותו, מברך קודם "דיין האמת" ואח"כ מברך שהחיינו. הרי לנו שעל אף הצער העצום שיש לאדם במות אביו אין הדבר מונעו מלברך שהחיינו. ואין זה דומה למקרה של ברית מילה, כי שם הצער הוא במעשה המצווה. אולם בירושה וכך גם ברגל תותבת, הצער הוא על דבר אחד והשמחה היא על דבר אחר ולכן יש לברך. והנה לגבי השאלה האם נהגו לברך כיום רק על בגד או גם על דבר אחר. ראשית, ראינו שגם המברך על כלי שאינו בגד לא הפסיד ויש לו על מי לסמוך. בודאי במקרה דידן שניתן לומר שהרגל התותבת היא סוג של בגד שהרי לובש אותה הקטוע על רגלו כעין נעל. ובפרט אם הסברה היא שצריך שיהיה דבר שבא מזמן לזמן, הרי שרגל תותבת עומדת בקריטריון זה, כיוון שהיא מתבלה אחרי כמה שנים ויש להחליפה[ה].

למסקנה: לאור כל הנ"ל נראה לענות דעתי פשוט שהמקבל תותבת חדשה יברך שהחיינו בשם ומלכות.

יהי רצון שנזכה כולנו לבריאות מאת רופא כל בשר ולא נזקק לשאלות מעין אלו.

א - וכך כתב בפסקי תשובות אורח חיים סימן רכה:
שני הסוגים האחרים דברכת שהחיינו רשות הן, אמנם סוג ב' דברכת שהחיינו על פירות המתחדשים מזמן לזמן ע"י הטבע שהטביע הקדוש ברוך הוא בעולמו, שדומה לסוג א' דברכת שהחיינו, קיבלו כל ישראל עליהם כחובה וכולם נזהרים בזה (זולת מנהגי יחידים, וכדלהלן אות ט'), **ואף על פי שאין מרגיש כ"כ שמחת הלב מהפרי החדש**, משא"כ סוג **ג' דברכת שהחיינו שישנו ביד כל אחד ואחד לחדש כלים ובגדים וכו' בכל עת שירצה, והרי זה תלוי אך ורק בשמחת הלב של האדם, ולכן רבים מקילים בזה כי חוששים שמא אין די שמחה בלב כדי לברך שהחיינו**

ב - יש לעיין מה יהיה אם כך הדין בדבר זול, אך עמיד. האם במקרה זה כן יברכו שהחיינו לפי הרמ"א? או שלא פלוג ומכיוון שמדובר בדבר זול לא יברך. וצ"ע.

ג - שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן כ.

ד - להרב משה שטרן, אב"ד דעברעצין

ה - נכי צה"ל זכאים להחלפת רגל תותבת כל שלוש שנים.

בגדר לימוד התורה בשנים מקרא ואחד תרגום

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

הסתפקתי, בשנים מקרא ואחד תרגום, שכתוב בשו"ע (או"ח סימן רפ"ה סעיף ב') שירא שמים לומד גם פרש"י. האם אפשר לקרוא רש"י בהרהור, או שצריך דייקא לקרוא בפה.

והגאון רבי ישראל פסח פיינהנדלר זצ"ל, בעל "אבני ישפה", כתב לי וזה לשונו: שאלה ששאלת היא שאלה כללית על כל הדין של שנים מקרא ואחד תרגום, והיינו אם חייבים לקרוא בפה, או שמא די בהרהור. ואתה שאלת על פירוש רש"י, אבל באמת השאלה היא על כל החלקים של המצוה, והיינו גם על מקרא וגם על תרגום.

ונראה ששאלה זו תלויה אם הגדר של שנים מקרא, הוא גדר של תלמוד תורה, ואם כן קיימים בו כל הדינים של תלמוד תורה, והרי מצות דברי תורה מקיימים גם בהרהור, וכמ"ש הבה"ל סי' מ"ז סע' ד' ד"ה המהרהר בשם הגר"א. ואף החולקים שם ואמרו שלא מברכים על הרהור, זה רק מחמת החשיבות של הברכה, אבל לענין קיום מצוה הוא לכו"ע מקיימים בהרהור בדברי תורה.

אלא שיש לטעון שכמו שהפוסקים אמרו שאין לברך ברכת התורה על הרהור בלבד אף שיש בו מצוה, שמא גם אין להרהר בלבד בשנים מקרא ואחד תרגום, שהרי אין לו החשיבות של קריאה. וכן אמרו הרהור לאו כדיבור דמי, וכדברי המ"ב סי' מ"ז ס"ק ה', לבאר דעת השו"ע שאומר שלא לברך על הרהור בדברי תורה.

וכן משמע ממה שראיתי בטור יורה דעה, וכן נפסק בשו"ע שם סי' ת' שמותר לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום גם בזמן האבילות של שבת, וז"ל: אבל לחזור הפרשה, כיון שחייב אדם להשלים פרשיותיו עם הציבור הוי כקורא את שמע ומותר, עכ"ל. והרי האבל בשבת אסור בדברי תורה, כיון שהוי דברים שבצנעה, וכמו שכתב הטור שם, ומשמע שאין לזה גדר של תלמוד תורה רגיל, אלא הוא גדר של חובה לקרוא כל שבוע, וכמו שזה חובה לקרוא קריאת שמע, וממילא אינו באיסור של תלמוד תורה עבור האבל. והדרישה הו"ד בש"ך שם ס"ק ד' כתב שעושים שנים מקרא ואחד תרגום, והיינו שהכל כלול במצוה של שנים מקרא.

ובספר תורה לשמה שחיברו הבן איש חי כתב בסי' קצ"ז ד"ה

מיהו, שאסור לקרוא אפילו תיבה אחת של שנים מקרא בעל פה, והיינו לא מתוך החומש. ומשמע שהוא דין של קריאה, ולא דין של הרהור, כי אם היה הרהור, מאי איכפת לן שהוא נעשה בעל פה, והרי בין כך הכל נעשה בתוך הראש שלו.

היוצא מדברינו שאסור לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום בהרהור, אלא צריך לקרוא בפה. ולפי זה הוא הדין לפירוש רש"י שצריך לקרוא בפיו, ולא יקרא בהרהור.

אם בדיעבד יוצאים כאשר קרא שנים מקרא ואחד תרגום בהרהור

עד כאן דברנו בענין מה שצריך לעשות לכתחילה, אבל עדיין עלינו לברר מה הדין בדיעבד, והיינו שהוא כבר קרא שנים מקרא ואחד תרגום בהרהור, אם מוטלת עליו חובה לחזור ולקרוא בפיו.

לשון חז"ל ברכות ח' א' בענין שנים מקרא הוא, לעולם ישלים פרשיותיו עם הציבור. וכיון שאמרו ישלים, משמע שהעיקר הוא שהוא יגמור את הפרשה, ואין העיקר הקריאה, אלא הלימוד של הפרשה.

ויש לצרף לזה גם שיטות הפוסקים שהרהור כדיבור דמי, אפילו בדברים שחייבים בו מן התורה, והם שיטת הרמב"ם וסמ"ג והריא"ז, והם הובאו בבה"ל סי' ס"ב סע' ד' ד"ה יצא. ואף שאין לסמוך על זה בק"ש, אבל לענין שנים מקרא ואחד תרגום שעיקרו הוא לימוד התורה הקדושה, וגם ענינו דרבנן, בשעת הדחק, או בדיעבד שקרא בהרהור, יצא ידי חובתו. (עכ"ל).

*מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

יום הששי

/ הרב איתמר הרשקו

מעמד הר סיני הינו מאורע המקושר עם תחילת הבריאה- 'מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם ישראל מקבלין את תורתי מוטב, ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו'[1].

כך שעד שלא קיבלו ישראל את התורה העולם כולו היה תלוי ועומד, ולא רק זו אלא הארץ אף לא שקטה עד קבלת התורה[2].

במסכת שבת[3] ישנה דעה שהתורה נתנה רק בשבעה בסיוון, ולכולי עלמא זה היה ביום שבת ולא ביום שישי, אז מדוע נאמר 'יום הששי'?

הסיבה שהתורה לא נתנה אלא בשבת היא משום שביום הראשון לבא ישראל למדבר סיני לא נצטוו שום ציווי ולכן גם התאריך של ו' סיוון הוזז ביום אחד, או משום שמשה הוסיף יום אחד מדעתו גם זמן מתן תורה התעכב ביום[4].

למרות זאת, צריך להבין מדוע הארץ שקטה כבר ביום הששי, אף שלכאורה אין על מה ולמה שכן עדיין אין את קבלת התורה בישראל.

ע"מ לענות על שאלה זו, יש להתבונן במה שארע בכל יום משאת ימי בראשית שגרם לכך שהארץ והשמים יראו ולבסוף שקטו.

כבר ביום הראשון מיד אחרי שנברא האור, רואה הקב"ה שהוא ייגנז כיוון שעתידים להיות רשעים בעולם.

ביום השני הפריד הקב"ה מים עליונים ותחתונים והחל בבריאת השמים אך לא סיים את המלאכה הזו עד ליום השלישי בו החלה בריאת הארץ ואף הסתיימה[5].

ביום זה מגיע החטא הראשון בבריאה, כאשר האדמה הוציאה 'עץ עושה פרי' במקום 'עץ פרי'. למרות שלאדמה אין בחירה חופשית, כיוון היה אדם הראשון עדיין בתוך האדמה[6], הן בחלק ישראל שבו והן בחלק האומות, ומי שחטא באותו הזמן באדמה היו אלו האומות שהוציאו 'עץ עושה פרי' במקום 'עץ פרי'[7].

יחד עם החטא הראשון היה חידוש גדול בעולם בו מתקיים רצון הבורא אף בלא ציווי מפורש, כשהדשאים יצאו למיניהם למרות שלא נצטוו לעשות כן, אלא הם נשאו ק"ו בעצמם שכך ראוי[8].

החלק בבריאה שעשה זאת הוא חלק ישראל שהיה באדמה[9].

ביום זה נגמרה גם מלאכת השמים וגם מלאכת הארץ, ולכן הן השמים והן הארץ נחרדו ויראו לראות באותו יום בו הם נגמרו, שישנו קלקול גדול כל כך בארץ המסוגל לשנות את הבריאה הגשמית כעץ עושה פרי, אך מאידך הם גם ראו שיש מי שיכול לתקן כדשאים.

ביום רביעי מיעט הקב"ה את הלבנה, כשראה שישנם רשעים ואין כדאי שישתמשו באור שבעת ימי בראשית[10] כיוון שהם היו מסוגלים להשתמש באור הראשון ע"מ לשנות את המציאות לרעה, כמו שעשו ה'עצי עושה פרי' ביום ג'.

ביום החמישי נבראו התנינים הגדולים והרג הקב"ה את לוויתן הנקבה בהשאירו את הזכר לבדו.

ביום הששי נברא אדם הראשון כשהופרדו ממנו האומות ונשאר חלקו אך ישראל. ביום זה מסר הקב"ה לאדם הראשון את סוד העיבור[11] שנמסר אח"כ לשת, לנח ועד למשה. אך באותו היום גם חטא אדם הראשון וגורש מגן עדן.

על סוף אותו היום נאמר "יום הששי"- שהוא תנאי לבריאה שיקבלו ישראל את התורה. וכשראו השמים והארץ כעת, כשאדם הראשון כבר הופרד מהאומות וקיבל את סוד העיבור, בוודאי ע"י כך יוכל לפעול לתיקון העולם. אך כשחטא- יראו, שמא חלילה אין תיקון לעולם.

מהו אותו סוד העיבור שהינו מצווה מיוחדת משאר המצוות .

את העיבור ניתן לקבוע אף במזיד[12] שלא בזמנו ויחשב הדבר בניגוד לשאר מצוות התורה עליהם נאמר- 'אי עביד לא מהני', וגם אם ישנו את החודש בכוונת זדון, התאריך שונה. למרות שבשאר המצות מביאים על ביטול מצווה בכוונה פר העלם דבר, ואין ביטולם מועיל.

את הזמן בו יום ראש השנה יחול אנו מכריעים כאן בארץ[13] ע"י

מצוות העיבור, ובזה משפיעים על כל העולמות.

הקב"ה מסר את ענין קביעת החודשים והשנים לבי"ד של מטה עד כדי כך שקידוש החודש יכול לשנות את הטבע ממש יחד עם הדינים המסתעפים מזה, כילדה בת שלוש שאין בתוליה חוזרים, אך אם יעברו את החודש היא חוזרת לגיל של פחות מבת שלוש[14] וכן לענין זמני וסתות הנשים[15].

את היסוד והסוד הזה נתן הקב"ה לאדם הראשון שמסר זאת לשת ועד ליוסף ומשה, שכן רק ישראל מסוגלים לפעול כך בארץ.

ביום שישי בשבוע שהיה בה' או ו' בסיוון, הייתה אמורה התורה להינתן ומכיוון שהוסיפו ישראל יום אחד בכוח של לימוד תושבע"פ[16], הסכים עמנו הקב"ה ועיכב את מתן תורה ביום נוסף. כשראו זאת השמים והארץ שהיו מוצעים כולם על הר סיני[17] נרגעו ושקטו. שהנה יש אומה הפועלת ומתקנת ואף מסוגלת לשנות את המציאות בארץ ובשמים[18].

ביום ששי ישראל אמרו 'נעשה ונשמע', שכן הם עשו ע"י כח הלימוד בזה שהוסיפו עוד יום אחד, ולמחרת בשבת הם קיימו את ה'נשמע' בשמיעת עשרת הדיברות. מה שהשקיט את הארץ והשמים היה כשראו את העשייה שביום ו', בלא צורך לחכות גם לשמיעת עשרת הדיברות, כיוון שראו כולם כיצד ישראל פועלים כמו בימי ראשית הבריאה, והם עושים אף מה שלא נצטוו, אלא רק מכוח מה שהבינו שזהו רצון ה' ודבר זה מביא קיום לעולם. כעת יש מי שמתקן את כל העולמות ויש לו גם את הכלי לכך- התורה.

לכן אף שטרם ניתנה התורה בגלל חלישות הדרך[19] וצריך להתכונן עם הלילה, כיוון שיום זה הוכן למתן תורה אף על פי שהיא לא ניתנה, שקטה הארץ מכך שהסכימה השכינה לישראל ודחתה את זמן מתן תורה.

לאחר עדות זו, הקב"ה אומר לאומות שהשמים והארץ הם אלו שיעידו על קיום התורה בישראל, שכן הם אלו שראו הן את חטא האומות והן את תיקון ישראל כבר ביום השלישי בו נבראו שמים וארץ. מכם ובכם יבאו ויעידו ששורש הכל נמצא ביום זה של מתן תורה. וישראל שזכו וקיימו את התורה יקבלו שכר, אך האומות לא.

עם ישראל הגיע לרגלי הר סיני בראש חודש סיוון[20] כהתחלה לכל ההכנה של המעמד הגדול בנתינת התורה, כל זאת מכוח סוד העיבור ויכולתם לשלוט במציאות ולהפכה לטובה יותר, כשהגיעו ישראל עד לדרגת 'נעשה ונשמע' השייכת למלאכים.

מעין זה כתב הרב חרל"פ בשיחותיו- "לבד חג השבועות שהוא בתחילת החודש לפני מלאת הלבנה, שחג זה ניתנה בו התורה לישראל שעל ידו תוחזר עטרה ליושנה ויתוקן פגם הלבנה[21]".

ויהי אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כאור שבעת ימי בראשית, בקבלת התורה בשמחה ביום מתן תורה.

1 - ע"ז ג.
2 - ואמר חזקיה מאי דכתיב (תהלים עו) משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה. אם יראה למה שקטה, ואם שקטה למה יראה. אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה
3 - שבת פח.
4 - תוס' שם
5 - רש"י בראשית א ה-ו
6 - שכל הבריאה הייתה כבר ביום א' אלא שיצאה אל הפועל בכל יום כפי מה שנגזר עליה- רש"י שם
7 - עפ"י דברי הגרי"ם חרל"פ
8 - ומה עצים שניכרים ביניהם נצטוו לצאת למינן, אנו לא כ"ש- רש"י ועיקר שפתי חכמים
9 - אמר הקב"ה לישראל אני חושק בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם- ילקוט שמעוני מלכים ב רמז רלט
10 - רש"י בראשית א, ד, וכפס' יד- ובשלושת הימים הראשונים שימשו האור והחושך בין ביום ובין בלילה
11 - פדר"א פרק ז- תקופות ומחזורות ועבורים היו לפני הקב"ה, והיה מעבר את השנה ואח"כ מסרם לאדם הראשון בגן עדן, שנ' זה ספר תולדות אדם
12 - "אשר תקראו אתם (ויקרא כג, ב) אפילו מזידין"- ר"ה כה.
13 - ילקוט שמעוני תהלים רמז תתלא- "תני ר' אושעיא גזרו בית דין למטה היום ראש השנה, אומר הקב"ה למלאכי השרת העמידו בימה ויעמדו סנגוריא ויעמדו סקיפטורין שגזרו בית דין למטה ואמרו היום ראש השנה, נשתהו העדים מלבא שנמלכו בית דין לעברה, הקב"ה אומר למלאכי השרת העבירו בימה העבירו סניגוריא ויעברו סקיפטורין שגזרו בית דין למטה ואמרו למחר יהיה ראש השנה, מאי טעמא כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' סימון מתכנסין מלאכי השרת אצל הקב"ה ואומרים אימתי ראש השנה והוא אומר ולי אתם שואלים. אני ואתם נשאל לבית דין של מטה, שנאמר בכל קראנו אליו"
14 - ירושלמי סנהדרין, פ"א ה"ב
15 - תורה תמימה הערות ויקרא פרק כג הערה כ, וכן הביאו הגרי"ם חרל"פ במספר מקומות
16 - מה יום שני לילו עמו אף יום ראשון לילו עמו- שבת פז.
17 - מלמד שהרכין שמים העליונים והתחתונים והציען על גבי ההר כמצע על המטה וירד כסא הכבוד עליהם- רש"י שמות יט, כ
18 - ולבסוף, כשקבלוה בנעשה ונשמע שקטה- רש"י ע"ז ג.
19 - בשבת כ"ט באייר הייתה מלחמת עמלק ולמחרת ביום ראשון א' בסיוון באו ישראל למדבר סיני. מכיוון שהם התאחדו במלחמה לא היה צורך לצוות אותם בשום מצווה מיוחדת שכן הם השיגו בעצמם את המעלה העליונה- 'אחדות ישראל'. דבר זה נחשב כשינוי מהדרך בה ישראל חנו בכל המסעות- בתרעומת, וזו הכוונה ל'חולשא דאורחא'
20 - שבת פו:
21 - הגרי"ם חרל"פ שיחות לבראשית עמ' ט

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

סיפור לחג השבועות

"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"

היה זה בבורו פארק, ניו יורק, שבארה"ב, בחורף תשל"ז. בבית־המדרש של הרבי הקדוש רבי חיים זאנוויל מריביניץ זצוק"ל מסבים כמאה וחמישים איש לסעודת ראש־חודש בראשות הרבי. את שולחן ה'מזרח' מפארים ומכבדים בנוכחותם שני אורחים חשובים ונכבדים: הרה"ק רבי אברהם יצחק מ"תולדות אהרן" זי"ע בעל ה"דברי אמונה", והרה"ק רבי מרדכי זי"ע מטאהש. ליד אחד השולחנות, בינות לחסידיו ומקורביו של הרבי, ישב לו החסיד הנאמן ר' מנדל זיידנפלד שיבדלחט"א. רושם מעשה הנס המדהים שקרה עימו, עדיין ניכר על פניו. לבקשת האורחים הורה לו הרבי לספר על כך, בהוסיפו כי יעשה זאת **"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"**.

בסעודת היארצייט של פועל הישועות האדמו"ר מריביניץ זי"ע, חזר וסיפר בעל המעשה, הרה"ח ר' מנדל זיידנפלד שיבדלחט"א, המתגורר עד היום בבורו פארק את פרטי הנס הגדול שהיה עמו. משם צוטט הסיפור בעתון "המודיע" וממנו לספרו של ר' דוד ריזל "פשוט לראות". הנה הסיפור מפי בעל הנס עצמו.

היה זה בשנות הארבעים לחיי, כאשר במסגרת פרנסתי עסקתי בנדל"ן ובבעלותי היו מספר בניינים בוויליאמסבורג. אחד מהם היה בית ישן בן שלושים ושש דירות ברחוב "שאר סטריט", מול בית־החינוך "בית יעקב". בבניין זה התגוררו שלושים־ושש משפחות, רובן ככולן של מהגרים גויים מעוטי יכולת וקשי־יום. הבנין התנהל ע"י חברת ניהול ששכרתי ועובדיה הם אלו שעמדו מול הדיירים. שלא כפי שמקובל היום בניו יארק, שהעיריה מספקת לבתים מים חמים להסקה ורחצה_ באותן שנים היתה בכל בנין מערכת חימום אחת ששירתה את כל הדירות. מערכת החימום באותו בנין היתה מבוססת על גחלים שחיממו את המים בדוד גדול [בוילר], ומשם זרמו מים חמים לכל הדירות בבנין. למרות שדאגתי לרווחת הדיירים ופעלתי כפי הסטנדרטים המקובלים, התחיל פקיד יהודי מתבולל להתגולל עלי בעלילות בכדי להצר את צעדי, וחדשים לבקרים רדף אותי בתואנות שונות ומשונות. אחת מטענותיו היתה שאינני מרשה לחברת הניהול האחראית על ההסקה, להסיק את הדירות בשעות מסוימות, כגון בשעה שלוש לפנות בוקר, ובכך אני פוגע בבריאותם של הדיירים, שנאלצים לסבול מהקור העז של החורף הניו־יורקי. כמו כן גולל עלי את ה'אשמה' לכך שהמערכת הפועלת על גחלים הינה ישנה ומיושנת, והיא פולטת עשן ומזיקה לסביבה. בשלב מסוים הוא אף הגיש נגדי תביעה לבית־המשפט המקומי, עד שנאלצתי לרכוש מכספי הפרטי מערכת הסקה משוכללת שפעלה על סולר, בעלות של עשרים וחמישה אלף דולר, סכום עתק בזמנים ההם! אמנם מצאתי מי שהסכים לבצע את העיסקה בחמישה תשלומים, אולם גם תשלום חודשי של חמשת־אלפים דולר היה סכום גבוה ועצום עבורי, שנאלצתי כאמור להוציא מכיסי הפרטי.

גם אחרי שכל־כך התאמצתי והוצאתי הון רב על רכישת מערכת החימום, עדיין האיש לא נרגע. במשך כחצי שנה הטריד אותי והצר לי מאד, 'חיפש' אותי בכל העת ובדק אחרי בזכוכית מגדלת, כשהוא ממתין בכליון עיניים להזדמנות הראשונה בה יוכל להתנכל לי שוב. והנה, לשמחתו הרבה ולצערי הגדול, ההזדמנות הגיעה מהר מאד. אחד השוכרים שהתגורר בקומה הראשונה בבנין, היה מהגר היספאני קשה יום, ובנו בן השש חלה בדלקת־ריאות קשה. בהיות שההורים היו מעוטי יכולת ולא היו חברים ב"ביטוח בריאות" , הם פנו לאשפז את הילד בבית־החולים "קומבולינט הוספיטאל", שנחשב כבית־חולים נחשל. הילד שהה שם משך מספר שבועות אולם מצבו הלך והתדרדר, עד שנפח את נשמתו.

בדומה לשונאי ישראל שבכל הדורות, קפץ אותו פקיד שונאי המובהק, על ההזדמנות, והפיץ ידיעה בכל העיתונים שראו אור באזורנו ובה הפנה כלפיי אצבע מאשימה על מותו של הילד. העלילה שרקם נגדי היתה כי מחלת הילד נגרמה בשל כך שלא חממתי כראוי את הדירות בבתים שברשותי. כמובן שכולם כאחד הסכימו לדבריו ועשו זאת ברצון ובהנאה גמורה, ולא זו בלבד אלא שהם ניצלו את האנרכיה שהשתררה בבנין והחלו לגרום לנזקים מובהקים לרכוש, כמו פגיעה בצנרת וכדומה. כל הפעולות הללו, שהצטרפו להפסקה המוחלטת בתשלום דמי־השכירות, גרמו לי לנזק פיננסי רב, עד כי התקשיתי לשלם את המיסים וחובות המשכנתא שלקחתי כהשקעה עבור רכישת הבניינים. כעבור שלושה שבועות, כשבוע לאחר החנוכה, אני מקבל באמצע הלילה טלפון בהול, בו אני מתבקש להגיע מהר כי בבנין המדובר פרצה שריפה וכי כל הבנין עולה בלהבות ובוער מתחתיתו ועד ראשו. מכבי־האש שהוזעקו למקום התקשו לעצור בעד השריפה המתפשטת. בחסדי ה' עימי, באורח פלא אף אחד מהדיירים לא ניזוק, וכולם הצליחו להימלט על נפשם בעור שיניהם בטרם כילתה בהם השריפה את זעמה. כאשר הדיירים השוכרים הבחינו בי מגיע למקום, הקיפו אותי בהמוניהם וביקשו לעשות בי שפטים, לכלות בי את

המשך בעמוד הבא...

זעמם ולפרוק עלי את תחושותיהם הקשות. הרגשתי את עצמי בסכנת מוות ואך בקושי רב ובניסים גדולים הצלחתי להיחלץ מידם כשהשוטרים שנכחו במקום הפרידו בינינו.לפתע ניגש אלי אדם לבוש אזרחית, אמר שהוא חוקר־אחראי מטעם "מכבי האש", והורה לי להתלוות אליו. מבלי שיכולתי להביע את התנגדותי הוא הכניס אותי לקבינה של אחת ממשאיות הכיבוי שפעלו במקום, הורה לי לפשוט את מעילי, והסתכל ובחן את זרועי. כשראה שזרוע ידי חלקה וכי לא צומחות עליה שערות החליט להיתפס לפרט שולי זה ולתדהמתי המוחלטת טען כי אני הוא זה שהצתתי את האש! והביא ראיה מכך שעל ידי אין שערות, משמע שהן נחרכו מהאש... בנוסף לכך הוא העז לטעון בפניי כי ישנם עדים שראו אותי יוצא מהבניין כשעתיים לפני פרוץ השריפה, והרי זו ראיה נוספת 'כביכול' ־ שאני הוא זה שהצתתי את האש!

ביליתי במעצר זמן ממושך, ורק לאחר מאמצים והשתדלויות מכל הכיוונים הצליחו העסקנים להביא לשחרורי, לא לפני שנחתמה עבורי 'ערבות' על סך עצום.

בהיותי מקושר מזה זמן רב למו"ר הרבי הקדוש מרביניץ זי"ע, שנודע כפועל ישועות, מיהרתי לנסוע אל ביתו ב"חמש־עשרה אוועניו', לתנות בפניו את הצרה הגדולה שפקדה אותי ולהזכיר את עצמי לברכת ישועה ורחמים. הגבאים, שכבר הכירו אותי מזה עידן ועידנים, מיהרו להכניסני אל הקודש פנימה. בדמעות בעיני ובקול מרוסק מצער וכאב, שחתי בפני הרבי את כל המעשה, את ההתנכלות הממושכת נגדי מזה זמן רב ואת העלילה שטפלו עלי בעזות מצח. הרבי הקדוש שמע את דבריי בקשב רב, ומיד פנה להרגיעני בדברים ברורים, אם כי לא ממש מובנים לאדם כמוני: **"אל דאגה, אני אדבר עם 'השר של אש' ונראה מה ניתן לעשות"** - זו היתה לשון קודשו של הרבי. יצאתי ממנו מעודד מעט, אם כי ללא ידיעה ברורה מה הולך להיות הלאה. באחד השלבים של תחילת התהליך הציע לי הפרקליט המחוזי, שאם אודה בכך שאני הוא זה שגרם להצתת הבנין, יקלו עמי וישיתו עלי "רק" חמש שנים של ישיבה בבית הסוהר. יש לציין שמאסר של יהודים שומרי תורה ומצוות הוא נדיר ביותר, והפחד והחרדה היו כבדים מאד. כשהתברר שישנן 'עדויות' רבות לכך שכביכול הייתי בבנין באותו לילה. שאלתי שוב את הרבי מה עלי לעשות, ושוב היתה תשובתו ההחלטית: **"אני אדבר עם השר של אש"**. עם התבהרות האשמות והתפתחות התהליכים, ביקש עורך־הדין ששכרתי את שירותיו, לשחרר אותו מלייצג אותי בתיק זה. טענתו היתה כי אין שום סיכוי להצליח במשפט ולהוציא אותי זכאי מאחר שיש כנגדי כל־כך הרבה עדויות, וכי הוא חושש למוניטין שלו כעורך־דין מדופלם. רק לאחר שכנועים ומאמצים רבים, נכנע וקיבל על עצמו לייצג אותי במשפט. גם הוא ניסה להציע לי שאודה באשמה, ואז יהיה לי סיכוי טוב "לצאת בזול" ולקבל "רק" חמש שנים מאסר. מתוכם יהיה ניתן להפחית שליש עקב "התנהגות טובה", כך שה"דוב" לא כל־כך נורא... לאחר התייעצות נוספת עם הרבי נעניתי שוב בהחלטיות כבתחילה: "לא! לא!", כשהרבי חוזר על דברי הבטחתו שהוא ידבר עם "שרו של אש".

המועד לפתיחת הדיונים בענייני ע"י "חבר מושבעים" בראשות שופט, נקבע לקראת סוף החורף, ליום שני שלאחר חג־הפסח. כבר אז יידע אותי עורך־הדין, שמשפט כזה צפוי להימשך לפחות שלושה שבועות. באחת מפגישותי עם העו"ד, סיפר לי הלה לתדהמתי הרבה, כי התביעה מגוללת עלי תיק חדש בו הם מאשימים אותי במותו של הילד שלקה בדלקת־ריאות, בעקבות כך שצמצמתי את שעות הסקת הבנין. התקוממתי מיד ואמרתי לו כי גם זה שקר גמור וכי יש לי "קבלות" והוכחות שכבר חודש לפני כן התקנתי בבנין מערכת חימום חדשה של הסקה מרכזית בהשקעה כספית גדולה, ואיך יתכן להאשים אותי במניעת חימום הבנין?! עוד הוסיף העו"ד לזרות לי מלח על הפצעים, כשהוא מבשר לי שבראשות "חבר המושבעים" תעמוד שופטת ידועה ממוצא איטליאני, אשר היתה ידועה כמי שאיננה "אוהדת יהודים" ־ בלשון המעטה. דבריו גרמו לי פיק ברכיים וראשי הסתובב עלי בסחרחורת איומה. חג הפסח עבר עלי במתח רב, ושלא כהרגלי ציפיתי בליבי ליום ראשון שאחרי החג. ברוב כאבי ותסכולי עליתי על יצועי כשאני לבוש בבגדיי, לנוח מעט ולאגור כוחות לקראת היום הקשה המצפה לי. אולם לא עברו אלא כעשרים דקות, והטלפון מצלצל. על הקו נמצא הגבאי ר' מרדכי, והוא אומר לי בהתרגשות: "היכן אתה? היכן אתה נמצא? הרבי מחפש אותך! חזור לכאן תיכף ומיד!" אני התגוררתי ב־10 אווניו, מרחק נסיעה של לפחות חמש־עשרה/עשרים דקות. ברוב התרגשותי נסעתי במהירות מופרזת, כשאני מתנשף ורועד כולי. הגבאים והכניסו אותי היישר לחדרו של הרבי. מיד עם היכנסי נתן בי הרבי את מבטו החודר, ושאל אותי: "האם אתמול בשבת למדת 'פרק'" ? היה זה, כאמור, בשבת הראשונה שלאחר חג־הפסח, בה מתחילים ללמוד את הפרק הראשון מ"פרקי אבות". לשמע השאלה המפתיעה בסיטואציה שבה היא נשאלה, עניתי שלא כהרגלי: "רבי! וכי יכולתי ללמוד אתמול 'פרק'?! והלא עומד אני מחר למשפט כבד כל כך, וראשי אינני עמי. הא כיצד אוכל ללמוד את הפרק?! והרי בקושי הצלחתי להתפלל, שכן ראשי וכל מעייני טרופים ומתוחים ולא הייתי מסוגל בכלל ללמוד 'פרק'!". הרבי שמע אותי ואמר בניחותא, בניגוד מוחלט לסערת רוחי והתרגשותי: "לא! לא! לא יתכן כדבר הזה! בן ישראל צריך לעשות כל מה שציוו חכמינו, בכל מצב שהוא, ובכלל זה ללמוד 'פרק'. הבה ונלמד עכשיו פרקי־אבות". הגבאי ר' איטשע ניגש מיד לארון־הספרים והוציא שני ספרי משניות, אך הרבי לא הסכים לכך ואמר כי ברצונו ללמוד את המשניות דווקא מתוך "סידור בית יעקב" של רבי יעקב עמדין. מיד הובא הסידור לפני הרבי, כשהוא יושב בראש השולחן ומורה לי לשבת על ידו, והתחלנו ללמוד את הפרק הראשון מפרקי־אבות מתוך סידורו של ר' יעקב עמדין. כשהגענו למשנה ה': "ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחומר באשת חברו", שאלני הרבי: "האם יודע הנך את כוונת הדברים?" השבתי לו "בוודאי שכן".

לפליאתי אומר לי הרבי פירוש מחודש: "לא כך. אני אפרש לך מהי כוונת המשנה הזו, וכך פירש: 'אל תרבה שיחה עם האשה־קל', זוהי עבירה קלה וקטנה, ואילו 'וחומר - באשת חברו',

המשך בעמוד הבא...

לדבר עם אשת חברו זוהי עבירה חמורה!". כך אמר לי הרבי, סתם ולא פירש יותר, ואז המשיך ללמוד עמי עוד קצת, ואחר־כך סגר את הסידור ונשקו. לאחר כל זאת אמר לי הרבי: "נו, היכן הקויטל?", והורה לר' איטשע שמשו, לכתוב את הקויטל במהירות. הרבי ישב לקרוא את הקוויטל, וביקש ממני לספר שוב את כל מקרה השריפה. סיפרתי לו כל המעשה ורבנו לקח את הקוויטל, הרכין ראשו על השולחן, ולפתע נתן קולו בבכי. בכיו של הרבי נמשך זמן רב, כארבע או חמש דקות, בכי בקול גדול, ותוך כדי כך התרומם ממקום מושבו כשהקוויטל בידו, ניגש לארון־הספרים הניצב לאורך הקיר והמשיך לבכות בקול גדול. מקץ אותן דקות שב הרבי לשולחנו והתיישב על מקומו. בשלב זה אמר הרבי לגבאי ר' איטשע: "הבא הנה שני נרות והדלק אותם על השולחן". הגבאי עשה כמבוקש והדליק את הנרות. ושוב הניח רבינו את ראשו על השולחן, ואחר כך הרים את ראשו ואמר: "שמע נא! אני עומד לספר לך מה יהיה עמך ביום הזה בבית המשפט!!!". ואז אמר לי בפשטות כך: **"היום הזה תעמוד למשפט, יחקרו אותך הרבה חקירות מתישות. אולם בסוף היום תזכה בדין!!! כן, כבר ביום הזה!"**. דבריו אלו של הרבי הפליאו אותי ביותר. שהרי סיפרתי לו את כל ההלוך־ילך והתגלגלות העלילה, מי הם האנשים שעומדים מאחוריה, הכומר המקומי והפקיד וכו', וכל העדויות שאמורות להישמע כנגדי. חשבתי שהרבי אינו מבין איך מתנהלת מערכת המשפט באמריקה, וכי הוא סבור אולי שהיא מתנהלת כמו ברוסיה ממנה יצא זה לא מכבר. שוב אמר לי הרבי: **"המשפט יסתיים היום ותזכו בדין"**. והמשיך ואמר: **"ובכן, היום יגמר המשפט! אמנם עליכם לדעת ולזכור כי במשך היום יהיה זמן שהמצב ייראה קשה ביותר ויהיה נראה שאתם עומדים להפסיד במשפט, אבל תזכרו שאני, חיים זאנוויל בן משה, חיים זאנוויל בן איטה צפורה, הבטחתי לכם שתזכו בדין, ולא תפחדו מאישי!"** שקט מתוח השתרר בחדר, ואז פנה אלי הרבי שוב ואמר: "כתוב נא על הפתק את שמו של הגלח [־הכומר]". שאלתי אם לכתוב את שמו בלועזית והרבי ענה לי: "כתוב את שמו בלשון אידיש המדוברת", וכתבתי את השם: "פאדער ליאון" [האב ליאון]. הרבי לקח את הפתק בידו ומיהר להושיטו לעבר שני הנרות הדולקים שעמדו לפניו. הוא הציית את הפתק באש והפילו על הארץ, כשאת שאריות האפר הוא רומס בנעלו אשר ברגלו. אחר־כך אמר לי: "כתוב את שמו של הפקיד התובע". כתבתי את שמו: "מארק שלעכטמן" והגשתי לו את הפתק. אולם מיד כשקרא הרבי את השם, אמר בפליאה: "והרי הוא יהודי, מאחינו בני ישראל! הרי הוא מאחינו בני ישראל, וכיצד אוכל לעשות לו מאומה?!". בו ברגע התמלאתי חרדה, אך מיד התעשתתי והיות שידעתי עד כמה שונא רבינו את הקומוניסטים, קראתי מיד: "והרי הוא קומוניסט!!! ויש לעוקרו". אולם רבינו לא אבה לשמוע זאת ואמר בצער: "אינני יכול, הרי הוא מאחינו בני ישראל, הרי הוא מאחינו בני ישראל. איני יכול לעשות מאומה", והניח את הפתק בצד השולחן. הפצרתי בו שוב שצריך 'לטפל' גם באיש הזה, אבל רבינו בשלו שאין בידו לעשות לו מאומה, באומרו לי: "מנדל'ע! איני יכול לעשות מאומה!" הייתי בתדהמה גמורה והפחד אפף את כל כולי. לא ידעתי מה לעשות, הדמעות חנקו את גרוני, ואני אנה אני בא?! או אז פנה הרבי אל הגבאי ר' מרדכי שעמד לצידו ואמר לו: "מרדכי! הבא את הקופסה, הבא את הקופסה! [הכוונה לקופת־הצדקה]. משהובאה הקופה, נטל אותה הרבי לידיו ושפך את תכולתה על השולחן, שהתמלא במטבעות שונות הוא התחיל לחפש ולנבור בין המטבעות במשך שעה ארוכה, עד ששלף את אחת המטבעות, תפסה בידו והחל להקיף את השולחן במהירות. תוך כדי כך חזר אל ארון־הספרים ונעמד על ידו, את המטבע שאחז בין אצבעותיו הצמיד למצחו, וגופו הקדוש החל לרטוט כשהוא פורץ שוב בבכי. כך עמד ובכה במשך שעה ארוכה כשהמטבע צמודה למצחו מבלי שיחזיקנה, ויהי המקום לחרדת אלוקים. כעבור דקות ארוכות פסק הרבי מבכיו, הוא שב אלי והניח את ידו הקדושה על ראשי, התיישב על מקומו ואמר: **"שמעו היטב את אשר אני דובר אליכם עכשיו, ואם כן תעשו על ידי כן תזכו בדין. מטבע זו פעלתי עכשיו עבורכם. קח נא את המטבע ותחזיקנו בידך הימנית בכל מהלך המשפט. אני נותן לכם גם את התפילין שלי, תפילין דרש"י, ואת התפילין תחזיקו בידכם השמאלית, אולם את היד הימנית ובה המטבע תגביה באופן שהיא תהיה גבוהה מעל התפילין. כך תשב משך כל החקירות והדרישות, כשהמטבע ביד הימנית המונפת לגובה והתפילין ביד השניה נמוך במעט. כך תשב על כסא בית המשפט באופן שכולם ישימו לב לדבר. כאשר ישאלו אתכם מהו הענין, תאמרו: 'קבלתי את החפצים הללו מהרבי שלי חיים זאנוויל, כדי שהאמת תצא לאור שאני אינני אשם בדבר וכי הכל עלילה שפלה, כי לא הייתי כלל במקום בתחילת הלילה שבו פרצה השריפה, ואין כאן שום אשמה"**. ועוד הוסיף הרבי ואמר בבטחה **"אל תפחדו, וכך תאמרו!"**. הדברים הברורים והנוקבים שנשמעו מפי הרבי השרו בחדר חרדת אלוקים, שאפפה את כל הנוכחים. והרבי המשיך בהוראותיו ואמר לי: **"כעת שוב לביתך, טול את ידיך ואמור ברכת- התורה תשכב לנוח מעט, ואז תלך לבית-המשפט. כשתחזור משם, תבוא לכאן ותתפלל עימי במנין שלי, ותזכור להביא איתך 'עוגה ומשקה-שרף'. עכשיו אלוה אותך עד למזוזה, עד לרחוב"**. באומרו זאת קם הרבי ממקומו וקרא לר"י שיתלווה אליו, וכך יצאנו דרך בית־המדרש, כשבידי אחוזות המטבע והתפילין של הרבי. כשהממתינים הבים ראו את הרבי, ניסו כמה מהם לגשת ולבקש את ברכתו ושאלו בקול למה יגרעו ולמה אין מכניסים אותם. הרבי הסב אליהם את פניו ואמר להם: "יהודים! היה כעת ענין נחוץ ביותר! אל תהיו 'ברוגז', ככל שתמתינו יותר כך תהיה ישועתכם קרובה לבוא!".כשהגענו לדלת הבית נעמד הרבי ליד המזוזה, ואז הופתעתי לשמוע אותו נענה ואומר לי: "מנדל, התיישבתי בדעתי, השב לי את התפילין. אין כבר צורך שתיקח אותן עימך שכן כבר פעלתי עבורך את הישועה". בוקרו של יום שני שלאחר חג הפסח. התעוררתי משינה טרופה וקצרה לאחר הלילה העמוס והמופלא שעבר עלי. יצאתי את ביתי כשבני הבית מלווים אותי בדמעות ובתפילה שאכן יקוימו כל דברי הצדיק, ועד מהרה מצאתי את עצמי ליד בית־המשפט. בקושי

המשך בעמוד הבא...

מצאתי את שמי ברשימה הארוכה, לצד שם האולם בו נקבע הדיון, כשהזמן המוקצב לדיון הוא: יום שלם. משנכנסתי בפתח האולם חיכה לי שם העורך־דין מוקף בצוות עוזריו ומתמחיו. היו לנו עדיין כעשרים דקות עד לזמן שנקבע לפתיחת הדיון, ניגשתי אליו על מנת לשוחח ולקבל ממנו תדרוך אחרון לפני פתיחת הדיון. הושטתי לו במקום צ'ק נוסף על סך $15.000, ותוך כדי כך סיפרתי לו בהתרגשות לפי תומי: "בערני, יש לי חדשות טובות עבורך! קח בחשבון שהמשפט עומד להיגמר היום בחפותי המלאה!" בערני עורך־הדין מדד אותי במבט עיניו מכף רגלי ועד ראשי, כשהוא מנסה ללמוד בשניה הראשונה האם באמת השתבשה עלי דעתי. כשהפסיק סוף סוף את דבריו הנרגזים, נעניתי ואמרתי לו ברוגע: "הייתי אתמול אצל הראביי שלי, והוא זה שאמר לי שגמר המשפט יהיה כבר היום!". סיפרתי לו בקצרה את דבר המטבע הסגולית שהרבי העניק לי ואני מחזיק אותה בידי. דברי אלו העלו את רוגזו פי כמה, והוא פתח שוב במסכת גערות: "אתה משוגע לגמרי?! ירדת מדעתך?! אכן, מההתחלה לא רציתי בכלל לקחת את התיק הזה! אם אתה ממשיך בשגעונותיך אני חושש מהבושות שתגרום לי, ואני שוקל להגיש עכשיו התפטרות מייצוג התיק שלך. תפסיק עם הדברים הלא הגיוניים, אתם אנשים הזויים?! עם התקרב שעת פתיחת הדיון אני מרשה לעצמי לסקור את אולם הדיונים. בקדמת האולם, בשלוש השורות הראשונות, אני רואה עשרות עיתונאים ואנשי תקשורת. מאחוריהם קבוצה גדולה של גויים היספאניים על משפחותיהם מקיפים את הכומר שלהם שפעל נגדי. הבנתי כי אלו הם שוכרי הדירות בבנין. כמו כן היו שם כמה וכמה יהודים חרדים, מהם ממכריי או מתושבי האזור ומהם בעלי ענין, שחיכו במתח לראות מה מתפתח במשפטי. כשהורה לי המזכיר להתיישב על הספסל הממוקם מול קתדרת השופטים, הוצאתי מכיסי את המטבע שקבלתי מהרבי הקדוש, חפנתי אותה בכף ידי והחזקתיה מוגבהת סמוך לראשי. מזווית עיני אני רואה את התובע ניצב ליד הדוכן במרווח שבין ספסל הנאשמים לקתדרה, לפניו מספר תיקים ומסמכים שונים וחומר כתוב בענייני המשפט, ובמרכז יושב הקצרן . עם הישמע האות קמו כל הנוכחים על רגליהם, השופטים נכנסו והדיון התחיל. תוך כדי הרהוריי הקריא התובע את כתב־התביעה שהוגש לידי השופטת וחבר־המושבעים, ואז התחילה חקירתי. בסביבות השעה שתים־עשרה, שמה פתאום השופטת אל ליבה את העובדה שכל העת ידי מונפת למעלה כשאני מחזיק בה דבר מה, והיא פנתה אלי לפתע בשאלה: "האם הינך משותק?".רחש־לחש עבר בין הנוכחים באולם לשמע השאלה. גם אני, שכבר ציפיתי להישאל בדבר היד המורמת, הופתעתי מניסוח השאלה ושאלתי אותה: "מדוע?" ואז נעניתי: "מכיון שאתה מחזיק כבר כמה שעות את היד בגובה". "לא!" עניתי באומץ, "אינני משותק כלל! אלא שיש לי בידי מטבע 'קוואדער' שנתן לי הרבי שלי. ראביי חיים זאנוויל אברמוביץ הוא זה שנתן לי את המטבע".

"וכי מדוע הוא נתן לך ומה הענין בכך?" שאלה השופטת בתמיהה גלויה. באותו רקע הרגשתי שקבלתי כוחות חודשים ועניתי בבטחה: **"הרבי בירך את המטבע והורה לי להחזיק אותה בידי הימנית במשך כל הדיון, ובכח סגולתה של המטבע המבורכת תצא לאור האמת שאני חף מפשע".** משסיימתי את דבריי חשתי במתח הרב השורר באולם. היה נראה כי את השקט השורר באוויר ניתן לחתוך בסכין חדה, ואז נשמע ברמה קולה של השופטת, ספק מגחכת ספק גוערת: "האם אתה מאמין בזה?! האם אתה מאמין כי אם אתה מחזיק מטבע בידך הימנית תצא זכאי מול חבר־המושבעים?!". בבת אחת נפל המתח וכל הנוכחים, המושבעים והעיתונאים וכל הנמצאים באולם בית־המשפט פרצו בצחוק מתגלגל. עם הירגע גלי הצחוק, חזרה השופטת היהירה לנושא הדיון, ושאלה אותי: מי היא חברת־הביטוח בה ביטחתי את הבנין שנשרף? לפי ההנחיות שקבלתי מהעו"ד לא גיליתי להם את הדבר, יען כי החוק קובע שרק לאחר שהנאשם חוייב במשפט עליו למסור את שם החברה המבטחת. סירובי זה קומם עלי את יחסה של השופטת והיא הרגישה את עצמה מבוזה לעין כל, וציוותה לציין לי "סירוב".

לאחר שהכריזה על הפסקה בדיונים, הודיעה מתוך נקמנות כי מעמדי הקודם כמשוחרר בערבות בטל, ומרגע זה אני עצור. למקום הוזמנו שני שוטרים־סדרנים, גברתנים רחבי־גרם, ששמו מיד אזיקים על שתי ידיי, ואני הוצאתי מהאולם בדרך לבית־המאסר הזמני במרתף בית המשפט.

הגיע אלי בערני עורך הדין שלי, והוא הנחית עלי את הדברים הללו: "אני חוזר ביי! אינני מוכן לייצג אותך במשפט! אתה אדם בלתי שפוי ומקומך בבית־משוגעים. זה לא לכבודי להתעסק עם אנשים הזויים כמוך. אני מיד עולה לשופטת ומבקש דחיה של הדיונים בכמה שבועות, כי אני מתפטר מייצוגך".

משהוחזרתי אל ספסל הנאשמים ניגש מר בערני עורך־דיני אל השופטת שישבה חמורת סבר, ואמר: "כבוד השופטת! אני מבקש לדחות את הדיונים לארבעה שבועות!". לשאלתה לסיבת בקשתו ענה העו"ד: "החלטתי להימנע מלייצג את מר זיידנפלד בעקבות התנהגותו המוזרה, ובשלב זה אני מבקש דחיה בכדי שיוכל להספיק לשכור עו"ד אחר שיסכים לייצגו". להפתעתי ולמבוכתו, בקשתו סורבה. הדיון התחדש והתובע נשאל האם יש לו שאלות נוספות, ולאחר שענה בשלילה הוכרז כי מתחילים את שלב העדויות.

אל דוכן העדים נקרא העד הראשון. הלה היה גוי היספאני שנמנה על קהילתו של הכומר העוין. כשעלה על הדוכן הבחנתי כי מעולם קודם לכן לא ראיתי את פניו של ברנש זה. העד נצטווה להרים את ידו הימנית ולהישבע שכל מה שיאמר הוא דובר אמת. אולם הלה לא מיהר להישבע אלא פתח פיו ואמר: "בטרם שאני נשבע ברצוני לומר משהו בפני כל הקהל". המזכיר אמר לו כי תחילה הוא חייב להישבע ורק אח"כ יתן את דברו, אולם האיש סירב והתעקש שרוצה לומר דבר מה. התחיל ויכוח ביניהם ואז התערבו השופטים ואמרו כי הפעם יוותרו על הכללים המחמירים ותינתן לו האפשרות לומר כמה מילים בטרם יגש לעדות. להפתעת הכל האיש הפנה את ראשו אלי, פתח בנאום קצר וכך אמר: "אני מתנצל בפני מר זיידנפלד, השופטת וחבר־המושבעים וכל בית המשפט, כי אני מעולם לא

המשך בעמוד הבא...

ראיתי את מר זיידנפלד! הסיבה היחידה שהסכמתי לחתום על מסמך העדות שראיתי את אדון זיידנפלד שעתיים לפני השריפה, היא בגלל שאני מקהילתו של הכומר 'האב ליאון', אני אבא ל־13 ילדים ומתגורר בדירת שלושה חדרים וללא פרנסה ראויה. הכומר שלנו הבטיח לי כי אם אסכים להעיד אקבל דירה חדשה מרווחת בשיכונים החדשים. אבל עכשיו, אינני יודע מה קורה עימי, אני לא מבין מדוע, אך אני מרגיש שאינני מסוגל לעשות זאת. אני מוכן לשבת במאסר על כך, מוכן לכל עונש שהחוק יטיל עלי, אבל להעיד אינני מוכן ואינני מסוגל".

השקט המוחלט ששרר כל העת בה אמר העד את דברו, הופר בבת אחת. דומה היה כי הוטלה פצצה באולם. קולות רמים נשמעו ברקע מכל הכיוונים, כל אחד נכנס לדברי השני ומנסה להתגבר עליו. הכל קמו ממושבותיהם, חבר־המושבעים בראשות השופטת נעמדו בהלם ובאלם, הם מיהרו לעזוב את עמדתם ונכנסו ללשכה פנימה, אף סוללת העיתונאים לא ידעה מה לעשות עם ההפתעה שנפלה עליהם כרעם ביום בהיר. עורך־הדין שלי מר בערני נקרא להיכנס בדחיפות אל לשכת השופטים. ניסיתי אף אני להצטרף אליו, אך נאמר לי כי עלי להמתין עדיין, מותש וסחוט צנחתי באפיסת כוחות בחזרה על מקומי. לאחר כחמש דקות של מתח, יצאה השופטת, וכל הקהל התקרב לראות ולשמוע את ההתפתחויות. בצעד מפתיע ניגשה לעברי וביקשה ממני שאתן לה לראות את המטבע שבידי. אזרתי עוז וענייתי שאינני מורשה למסור אותה לאיש, וכי יש לי אפשרות להראות את המטבע רק כשהיא בידי. לאחר שהתבוננה ארוכות במטבע, פתחה בדברים ואמרה: **"מיסטר זידנפלד! בית־המשפט רואה אותך חף מפשע! אתה משוחרר לביתך! הנה הכנתי את כל המסמכים, זכותך לעמוד על חפותך ובאפשרותך לתבוע את כל השותפים לפשע העלילה כנגדך: הכומר, העדים, והפקיד [המומר], ויש להם את מירב הסיכויים לשבת מאחורי סורג ובריח"**. לשמע הדברים הברורים נעניתי ואמרתי, כי אינני עושה דבר בלי להתיעץ עם הראביי שלי. השופטת הסכימה לזאת וקראה לי להיכנס אל הלשכה שלה ולטלפן משם, כשהוא מפטירה שאין זה כבוד לאישיות שכזו ולראביי שכזה לטלפן מבחוץ, וצריך לאפשר לי להתקשר אליו בצורה מכובדת. נכנסתי ללשכה והתקשרתי מיד אל הרבי, ומיד לאחר הצליל השני או השלישי, הרים השמש ר' איטשע וואלף את הטלפון. משמע את קולי צעק לתוך השפופרת: **"מנדל, מזל טוב!"**. הופתעתי מאד מכך שכבר התבשר בבשורה הטובה ושאלתיו: "מה זה ?", והוא מספר: עכשיו אמר הרבי: **'יש מזל-טוב, מנדל זכה במשפט'!**. חזרתי לאולם ואמרתי שהרבי אמר שלא אתבע אף אחד! כל הנוכחים פרצו במחיאות כפיים, הפליאו את מה ששמעו ואמרו בלשונם, כי הרבי הוא "איש קדוש", "א גוד ראבאי". שבתי אל הטלפון, התקשרתי לבית הרבי ואמרתי כי ה'שופטת' מבקשת לבוא אל רבינו. ענה לי הגבאי: "מנדלי! הרם רגליך ובוא לכאן! ממתינים לך, ואל תשכח להביא איתך "לקח" ויי"ש, נתפלל ונשתה לחיים". התנצלתי ואמרתי לשופטת שהדבר אינו מקובל אצל הרבי, והיא קבלה זאת בהבנה. יצאתי מבית־המשפט שמח וטוב לב, וכמובן עצרתי בדרכי בחנותו של ר' יודל קאהן, קניתי עוגה ומשקה־שרף והגעתי לבית הרבי מרוגש כל כולי. כולם היו שותפים להתרגשותי הרבה, רקדנו ושמחנו עד בלי די, והיה ששון ושמחה. ■

שביבים / שאול שיף

מהלכות חג השבועות
/ הרב חנניה צ'ולק שליט"א

נוהגים לאכול מאכלי חלב בשבועות (רמ"א סי' תצ"ד ס"ב), ומנהג אבותינו תורה היא (מ"א שם סק"ו), ומ"מ אין צריך להרבות בזה, ודי באכילת מאכל חלבי אחד (שו"ת אור לציון פי"ח אות י"א). טעמים רבים נאמרו בזה, ואחד מהם: כי בעת שירדו מן ההר לביתם לא יכלו לאכול אלא מאכלי חלב, שהרי נצטוו על השחיטה, וכלי הבשר נאסרו להם (מ"א שם). ויש שכתבו שמאכלי חלב הם רמז להסתפקות במועט, שהתורה נקנית ע"י הסתפקות במועט, כמשאחז"ל "כך דרכה של תורה פת במלח תאכל" ומיעוט תענוג הוא אחד ממ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם.

נהגו לאכול גם דבש עם החלב (כל בו סי' נ"ב ומ"ב שם סקי"ג), והטעם לרמוז על תורתינו הק' שנמשלה לחלב ודבש, כמו שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך" (שה"ש ד יא) וכן כתיב "הנחמדים מזהב... ומתוקים מדבש ונופת צופים" (תהילים יט, יא).

יש שנוהגים לאכול בלילה מאכלי חלב, ויש בבוקר, ומ"מ לא יאכל רק מאכלי חלב, דאין שמחה אלא בבשר ויין.

על עוגת גבינה מברכים בדרך כלל 'בורא מיני מזונות', כיון **שנאפית** יחד עם הבצק, אבל מ"מ לקידוש במקום סעודה, וכן ל'על המחיה' יש לאכול כזית מהבצק, היות והגבינה היא יחידה בפ"ע, שאינה מצטרפת לכזית דגן.

עוגת גבינה שמניחים בין בסקוויטים ע"י **הקפאה בלא אפיה** מברכין על כל דבר בנפרד - על העוגה 'מזונות' ועל הגבינה 'שהכל' (מ"ב סי' קס"ח סקמ"ד ומ"ב סי' רי"ב סק"א והכרעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל לברך על כל אחד בנפרד).

אם יש שכבה דקה מאוד של בצק תחת שכבה עבה של גבינה, ומטרתה רק כדי להחזיק את הגבינה, מברכים על עוגה זו 'שהכל', ובפרט אם שכבת המזונות אינה טעימה מצד עצמה.

הפרדה בין חלב לבשר: (יו"ד פ"ט) **א.** אחר אכילת גבינה רשאי לאכול מיד בשר, אך עליו להקפיד על רחיצת ידיו וקינוח והדחת פיו (היינו שיאכל ביניהם לחם וישתה מים). יש אומרים שכאשר אכל הגבינה בכך ומזלג, אין צריך להקפיד על רחיצת ידיו, וי"א שכאשר אין טורח - נכון להחמיר. ביחס לאכילת בשר אחר גבינה, לנוהגים כן בשבועות, הורה המשנ"ב: יחליף המפה, יקנח וידיח פיו, וא"צ ברכה אחרונה (תצ"ד). המנהג בזמננו להרחיק בין חלב לבשר חצי שעה. **ב.** אחר "גבינה קשה" יש להמתין שש שעות (גבינה מעין זו אינה מצויה כ"כ) (הגרי"ש אלישיב זצ"ל). **ג.** האוכל בשר ירחיק מהשולחן מאכלי חלב, מהחשש שמא יבוא לאכלם מתוך חוסר תשומת לב. (שו"ע יו"ד פ"ח). **ד.** לא ישבו שניים בשולחן אחד כאשר זה אוכל בשר וזה חלב. במה דברים אמורים, כשמכירים זה את זה. אמנם אם שני האנשים זרים, מותרים (ולא ישתמשו במלחיה משותפת). **ה.** אף המכירים מותרים בכך כאשר עושים "היכר", כגון שמניחים ביניהם פת שאין אוכלים ממנה, או מנורה שאין דרכה לעמוד שם, או שאוכלים על מפות נפרדות. י"א שאיסור זה אמור רק כאשר יושבים סמוכים זה לזה עד כדי שאחד יכול לפשוט ידו ליקח משל השני. **ו.** אסור לאכול גבינה או בשר על מפה שאכלו בה מהמין השני (פ"ט ד'), מותר להשתמש באותו לחם לסעודת בשר או חלב, ובלבד שיזהרו שלא ידבקו בו שיירי מאכל. **ז.** אין להשתמש במלחיה אחת לסעודות בשר וחלב, וזה במלחיות פתוחות, אולם באותן הסגורות שבראשן נקבים, אין חייבים להקפיד בזה (כשלא משתמשים בהן גם למאכלים חמים), רק שישגיחו שלא יתלכלכו מן המאכלים.

כמו ספר תורה חי

היא בחנה חליפות לבנים בהתרגשות מיוחדת. סוג של התרגשות שלא רואים כל יום וגם לא כל שבוע. אירוע מיוחד, הא? אמרתי לה בהזדהות.

היא הרימה אלי את עיניה האפורות-ירוקות וזהרה מולי, נכון, אירוע מיוחד מאוד! צריך להתכונן כראוי".

מוחי כבר החל לדמיין סיפורים על חתונה ניסית ופלאית של זוג מעוכבי שידוך, אולי בר מצווה של נער עם סיפור מיוחד כשלפתע שמעתי אותה פונה אלי, "ואיך את מתכוננת לאירוע המיוחד?"

התבלבלתי, לא ידעתי על איזה אירוע מדובר, מניין לי לדעת איך להתכונן אליו? הבטתי בה בחשש.

האם היא בסדר? האם היא שייכת לקבוצת האנשים שטרם בקעו מביצת האגוצנטריות וחושבים שכל מה שקורה בעולם סביבם אמור להיות קשור גם לאנשים אחרים, יהיו אשר יהיו?

אבל היא נראתה בסדר גמור. בחיוך נרגש העבירה יד מלטפת על אריגי החליפות "אח, הלוואי ונזכה", נאנחה ספק לעצמה ספק באוזניי, "לא פשוט לקבל את התורה מחדש. כל שנה מחדש. זו התרגשות. כשחושבים על חג מתן תורה קצת יותר לעומק, מוכרחים להתחיל להתרגש.

זה הרי לא סתם ציון של יום גדול שהיה פעם במדבר, זו קבלת תורה מחודשת שלנו. בכל שנה מחדש. אנחנו זוכים להגיד נעשה ונשמע!"

הבטתי בה בעיניים קרועות לרווחה. היא לא התכוונה להישמע רבנית או מטיפה. היה בה משהו פנימי, אמיתי ומשכנע. אפשר היה לראות עליה את הכנות וההתרגשות. שוב בחנה את החליפות החדשות, "את רואה, אני זוכה לקנות עכשיו מעילים לספרי התורה הקטנים שלי. כל ילד יהודי הוא כמו ספר תורה חי! כל אחד מהם יכול להיות גדול הדור הבא. את מבינה את גודל הזכות? עכשיו, לכבוד חג מתן תורה אני קונה בגדים חגיגיים לספרי התורה שלי. הבגדים האלו יזכירו להם את חג השבועות ואת קיום המצוות במשך כל התקופה שהם ילבשו אותם". היא נגשה לקופה, לשלם והוסיפה, "אני לא קונה הרבה בגדים לילדים, אבל לחג מתן תורה אני משתדלת לקנות. אחרי הכול, בגד לכבוד החג אינו דבר של מה בכך. יש בו משהו רוחני וגבוה- אשרינו שזכינו". [נאריאל]

דרך ארץ שקדמה לתורה

סיפר הרב רבי יצחק כהנא מעשה מופלא אודות ר' ציון סויד ז"ל.

ר' ציון התגורר בישוב 'רמת פנקס' הסמוך ל"אור יהודה", ובזכותו הוקם בישוב בית כנסת מפואר, ונוסדו שעורי תורה רבים, ובעצם כל ממלכת התשובה של "אור יהודה" כיום - קמה כתוצאה מפעילותו של ר' ציון, שהחל לפעול ולהפעיל למען התורה כשהאזור כולו היה עדיין כמדבר שממה.

ר' ציון נוהג היה לחלק תה ללומדי אחד השיעורים. הוא היה עובר בין הלומדים, צעירים ומבוגרים, עם מגש גדול ועליו עשרות כוסות תה, ומבקש מהלומדים שיגמעו להנאה, כדי שיהיה להם כוח להמשיך ולשמוע את דברי מגיד השיעור. מחלק התה עשה מלאכה זו באמונה מדי יום ביומו, במשך שנים רבות. תמיהה גדולה הייתה ללומדים בעניין כוסות התה, ומעולם לא העזו לשאול על כך את ר' ציון סויד. הכוסות לא היו מלאות, והמשקה המהביל הגיע רק עד חציו. גם מי שהיה צמא מאד, נאלץ להסתפק בחצי כוס בלבד. היו בין הלומדים שחשבו שמחלק התה הינו יהודי קמצן, שאמנם עושה חסד עם האנשים בעצם חלוקת התה, אך לא יכול להיפטר מתכונת הקמצנות האופפת אותו. והיו אף שהגדירוהו בשל כך בתכונות רעות יותר. כך או כך, הדבר לא הוסיף לו כבוד רב.

ממשיך הרב כהנא לספר: פגשתי לפני זמן מה את בנו של ר' ציון, והוא סיפר לי דבר מופלא על אביו: 'תקופה קצרה לפני שאבי נפטר, אירע פעם שהוא לא הגיע לשיעור, והחלטתי לחלק את התה במקומו. מובן שהפעם מילאתי את הכוסות עד תומן, הנחתי אותן על המגש, והתכוננתי לצאת ולחלקן ללומדים. ובדיוק ברגע זה הגיע אבא. ר' ציון מביט בכוסות, ופניו מביעות אי שביעות רצון. הוא ניגש אל המגש, שופך מכל כוס את חציה, ורק אז מתחיל לחלק את התה. גם אני, מספר הבן, תמהתי מדוע אבא מחלק רק חצי כוס, ולא כוס שלמה, אך כמו כולם הבלגתי, ולא שאלתי אותו על כך. אך הפעם, כשהכוסות היו כבר מלאות, והוא שפך מחצית מתכולתן, ראיתי שמדובר בעקרון חד משמעי, והחלטתי לשאול אותו אחת ולתמיד על מה ולמה הוא נוהג כך, למרות שהדבר גורם לו ביזיונות בקרב הלומדים. תשובתו של ר' ציון לבנו, צריכה ללמדנו פרק מאלף על ערכו וחשיבותו של כל יהודי, למרות שמראהו כאיש פשוט. וכך אמר ר' ציון לבנו: אתה בוודאי מכיר את ההוא וההוא, ונקב בשמם של שניים ממשתתפיו הקבועים של השיעור; ומשהשיב הבן בחיוב, המשיך האב הצדיק ואמר: כיון שידיהם של שני היהודים הללו רועדות, ידעתי שאם אגיש ללומדים כוס תה מלאה, הרי כשתגיע הכוס לידיהם, הם יהיו בבעיה... התה החם

יישפך על ידיהם ויגרום לכוויות; הוא עלול להישפך גם על בגדיהם ויהיה להם בזיון רב מכך. החלטתי, שבמקום שהם יתביישו, אתבייש אנוכי, ואחלק לכולם רק חצאי כוסות, ובכך אמנע מהם את הביזיון... והקב"ה עשה עמי נס היום, שהגעתי בזמן והצלחתי למנוע ממך מלצאת אל הלומדים עם כוסות מלאים!

[ברכי נפשי/הסיפור הזה כבר פורסם ב"בסוד שיח" והוא ראוי להיזכר בו שנית]

"יום המיוחס"

רבי חיים מצאנז היה נוהג לכבד ולקרב אליו את נכדיהם של צדיקים מן הדורות שעברו. פעם אחת לקראת חג השבועות בא לצאנז נכד צדיקים מיוחס. למרות ייחוסו היה זה אדם גס ופשוט, ולא התנהג בדרך ארץ, באופן הראוי לאדם כמותו. שאל אותו ר' חיים: היודע עתה מדוע קוראים ליום ב' סיוון, שלפני חג השבועות, "יום המיוחס?" לא ידע האיש להשיב על השאלה. אמר לו ר' חיים: "אומר לך אני את הסיבה. דבר זה בא ללמדנו שלפני שניתנה התורה בחג השבועות היו המיוחסים חשובים. לכן נקבע יום זה לפני החג. אבל לאחר מתן התורה בחג השבועות אין חשיבות לייחוס אבות. מעתה, מי שהוא תלמיד חכם ומתנהג כהלכה הוא ה'מיוחס', ואם לאו - אין לו שום ייחוס שראוי לכבדו בו."

נפלו אל הארץ מפחד

בחג השבועות, ציווה רבי שלום מבעלז לחסידיו לזמר את החרוז: "ובאו כלם בברית יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד, ופתחו וענו ה' אחד" (רבי יהודה הלוי, מתוך הפיוט "יום שבתון"). שרו החסידים כמה פעמים את החרוז, עד שהפסיקם הרבי ואמר: "בשעה שנאמרו עשרת הדיברות בעת קבלת התורה, ענו בני ישראל אחרי כל מצוות עשה - 'הן', ואחרי כל מצוות לא תעשה - 'לא'. אך כשאמר אלוהים את שתי הדיברות הראשונות - 'אנכי ה' אלקיך' ו'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני' (שמות כ, ב), אמר אותם בדיבור אחד. עמדו ישראל במבוכה ולא ידעו מה לענות, שהרי היו אלו מצוות עשה ומצוות לא תעשה שבאו כאחד. מה עשו? 'פתחו וענו ה' אחד' שהרי זו תשובה נכונה לשתי הדיברות כאחת." כשאמר ר' שלום את המילים מתוך הפיוט, הרים את קולו ושאג כאריה: "ופתחו וענו ה' אחד!" והעומדים סביב שולחנו של הרבי נפלו אל הארץ מהפחד שאחז בהם. [זושא]

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

חג שבועות שמח

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net